

”Kohti esteettömyyttä ”

Esteettömyyttä kartoittamassa Sodankylässä

Mäkelä Anne
Tyni Kaija

Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö
Yhteisö- ja perusturvatyö
Sosionomi (AMK)

KEMI/TORNIO 2012

TIIVISTELMÄ

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Tekijä(t): Mäkelä Anne ja Tyni Kaija
Opinnäytetyön nimi: ” Kohti esteettömyyttä ” Esteettömyyttä kartoittamassa Sodankylässä
Sivuja (+liitteitä): 44 (+ 4)
<p>Opinnäytetyömme tavoitteena on tehdä esteettömyyskartoitusta Sodankylän keskustan alueella. Kartoitamme palveluyrityksiä ja virastoja, joita käytetään päivittäisissä asioiden hoidossa. Selvitämme työssämme millaiset ovat kulkemismahdollisuudet vammaisella henkilöllä parkkipaikalta rakennuksen sisälle ja sisällä työhuoneisiin. Tavoitteena on lisätä omaa tietämystä ja yleisesti ihmisten tietämystä esteettömyydestä.</p> <p>Opinnäytetyömme koostuu kahdesta osiosta, teoreettisesta osuudesta ja oppaasta. Teoriaosuudessa käsittelemme yleensä esteettömyyttä sekä liikuntarajoitteisen, näkövammaisen ja kuulovammaisen henkilön näkökulmasta. Rakennetussa ympäristössä/ esteettömän ympäristön rakenteissa, on huomioitava käyttäjien erilaiset rajoitteet ulkona ja sisällä esteettömään liikkumiseen. Oppaaseen olemme koonneet kartoittamamme kohteet.</p> <p>Opinnäytetyömme on toiminnallinen työ, jonka teoreettismetodologisenä viitekehyksenä sovellamme toimintatutkimuksen periaatteita. Tutkimus toteutettiin myös kvalitatiivisella eli laadullisella menetelmällä. Aineistoa keräsimme lomakekartoituksella, valituista kohteista. Kartoituslomakkeet täytimme kyselemällä, mittaamalla ja havainnoimalla. Kartoitustulokset kokosimme oppaaseen ”Kuljenko itsenäisesti vai avustajan kanssa”, ISA-tunnuksia käyttäen. Oppaassa on myös yhteystiedot ja julkisivu valokuva kohteesta.</p> <p>Esteettömyyskartoituksen tuloksista on helppo huomata liikuntaesteisten parkkipaikkojen vähyys, ulkoportaiden pienuus ja korkea nousu, luiskien epäkäytännöllisyys, sekä ulko-ovien aukaisun jäykkyys. Kartoituksessa esille tullessiin epäkohtiin, on helppo puuttua ja tehdä muutos esteettömämpään ympäristöön. Kartoituksen aikana esteetön liikkuminen tuli päivän puheen aiheeksi. Esteetön ympäristö on kaikille tasa-arvoinen, antaa mahdollisuuden yhdenvertaisesti palvelujen esteetön saavutettavuus kaikille.</p>
Asiasanat: Esteettömyys, yhdenvertaisuus, saavutettavuus, esteettömyyskartoitus, opas, rakennettu ympäristö

ABSTRACT

KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t): Mäkelä Anne ja Tyni Kaija
Opinnäytetyön nimi: ”Towards accessibility ” Mapping barrier-free mobility in Sodankylä
Sivuja (+liitteitä): 44 (+ 4)
<p>Our bachelor’s thesis aims to make an accessibility survey in Sodankylä center. We identify businesses and agencies, which are used in daily affairs. We find out what are the opportunities of a disabled person to move from the parking lot into the building and inside the office. The goal is to increase our knowledge and general public awareness of accessibility.</p> <p>Our study consists of two sections, the theory part and the guide. The theoretical part deals with general accessibility as well as reduced mobility, from the point of view of visually impaired and hearing impaired persons. In the built environment / construction of barrier-free environment the various constraints of the users, inside and outside have to be taken into account. In the guide we have gathered the places that we have mapped.</p> <p>Our study is functional with a theoretical methodological framework of action research. The study was also carried out with qualitative methods. The data was collected with a form, from selected destinations. The survey forms we filled by asking questions, by measuring and observing. The survey results were collected into the guide independently or with an assistant," using the ISA symbols. The guide also contains contact information and photographs of the places.</p> <p>The results of the survey show the lack of parking spaces for the disabled, the small size of outdoor stairs and the high rise, impracticality of ramps as well as the stiffness of entrance doors. It is easy to address the drawbacks and make the change towards a barrier-free environment. During the mapping of barrier-free mobility it became the topic of the day. Barrier-free environment is equal for all, and gives equal opportunity to services accessible for all.</p>
Asiasanat: Barrier-free, equality, accessibility, accessibility mapping, guide, built environment

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1. JOHDANTO	5
2. OPINNÄYTETYÖ PROSESSINA.....	7
2.1 Opinnäytetyön lähtökohdat	7
2.2 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset	7
2.3 Opinnäytetyön metodologia	8
3. ESTEETTÖMYYS	11
3.1 Esteettömyys käsitteenä	11
3.1 Liikuntarajoitteisuus ja esteettömyystekijät	15
3.2 Näkövammaisuus ja esteettömyystekijät	16
3.3 Kuulovammaisuus ja esteettömyystekijät	17
4. ESTEETTÖMYYS RAKENNETUSSA YMPÄRISTÖSSÄ	19
4.1 Rakennettu ympäristö yleisesti	19
4.2 Pysäköintipaikat	20
4.3 Sisäänkäynti sekä luiskat, portaat ja kaitteet	21
4.4 Hissit	23
4.5 Wc-tilat.....	25
4.6 Kuulonhuoltovälineet.....	27
4.7 Valaistus.....	28
4.8 Hajusteet.....	29
5. SODANKYLÄN UUDEN LIIKUNTAHALLIN ESTEETTÖMYYS.....	31
6. PROSESSIN ETENEMINEN	33
7. POHDINTA	38
8. LÄHDELUETTELO.....	41
9. LIITELUETTELO	44

1. JOHDANTO

Olemme saaneet Sodankylän vammaisneuvostolta opinnäytetyön aiheen. Meitä pyydettiin tekemään esteettömyyskartoitusta Sodankylän palveluyrityksistä ja virastoista, joita ihmiset käyttävät arkipäivisin. Kohteiden valintakriteerit olivat, että monelta eri toiminta-alalta tulisi ainakin yksi kohde. Kohteet ovat Sodankylän keskustan alueelta. Kohdeyryhmänä ovat liikuntavammaiset, näkövammaiset, kuulovammaiset ja iäkkäät ihmiset.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö, sisältäen teoriaosuuden eli raportin ja oppaan. Opinnäytetyön raportissa eli opinnäytetyöprosessissa käsittelemme teoriaa ja tutkimusprosessiamme. Oppaassa kartoitustulokset on merkitty ISA-tunnuksilla, jotta se olisi helppo lukuinen. Oppaan kannen kuvan on piirtänyt 4.luokkalainen Felix Takula ja olemme saaneet luvan kuvan käyttöön opinnäytetyössämme. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi. Tutkimus on kartoitettava, jossa etsitään uusia näkökulmia ja selvitetään vähemmän tunnettuja ilmiöitä. Opinnäytetyömme on myös kvalitativinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa kuvataan todellista elämää. Käytetään ajatusta, että todellisuus on moninainen. Aineiston keräämisen tapana on lomakekartoitus. Kartoituslomakkeet olemme täyttäneet kyselemällä, mittaamalla ja havainnoimalla.

Olemme tutkineet esteettömyyden historiaa ja esteettömyyttä. Ympäristöjen esteettömyys antaa mahdollisuuden toimintaan ja yhteiskuntaan osallistumisen. Yhteiskuntaan osallistuminen voi tarkoittaa työntekoa, asiointia, opiskelua, sosiaalisia suhteita ja sosiaalista selviytymistä. Esteettömyydestä on puhuttu rakennetun ympäristön, liikenteen ja tieto- ja viestintäteknologian sekä palvelujen suhteen. Eri toiminnoissa voi olla esteitä osallistumiselle, niitä voidaan poistaa ja vähentää yhteiskunnallisilla toimenpiteillä. Olemme myös keränneet tietopakettien rakennetun ympäristössä olevista laatutekijöistä. Esteettömyystekijöitä otetaan huomioon, suunnittelussa ja rakentamisessa, korjaamisessa ja muutostöissä. Sodankylään rakennetaan uutta liikuntahallia, opinnäytetyöprosessimme aikana. Olemme tutustuneet ja selvittäneet kuinka esteettömyys on huomioitu rakennuksen suunnitteluvaiheessa.

Haluamme kiittää esteettömyyskartoituksessa mukana ollutta Sodankylän vammaisneuvoston sihteerä, kartoitukseen osallistuneita, Sodankylän liikuntahallin arkkitehtiä ja

ohjaavia opettajiamme sekä muita yhteistyökumppaneitamme. Kiitos siitä, että olette mahdollistaneet meidän opinnäytetyön tekemisen!

2. OPINNÄYTETYÖ PROSESSINA

2.1 Opinnäytetyön lähtökohdat

Opinnäytetyön aihe alkoi hahmottua, työharjoittelun yhteydessä. Sosiaalitoimessa työssä oleva Sodankylän vammaisneuvoston sihteeri tiedusteli työharjoittelun aikana opiskelijalta, olisiko mahdollista hänen tehdä opinnäytetyönä esteettömyyskartoitus Sodankylän palveluyrityksistä. Kartoituksen lisäksi pyydettiin tekemään opas. Oppaaseen haluttiin tietoja rakennetun ympäristön esteettömyydestä Sodankylän palveluyrityksistä ja virastoista, joita kuntalaiset arjessaan käyttävät. Opinnäytetyöstä tehtiin hankkeistamisopimus, jonka allekirjoitti vammaisneuvoston puolesta vammaisneuvoston sihteeri ja kunnan edustajana johtava sosiaalityöntekijä.

Suomen perustuslaissa perusoikeuksissa korostetaan, ettei ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eriarvoiseen asemaan, iän, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Myös yhdenvertaisuuslaki velvoittaa viranomaisia edistämään yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Kun on kyse kohteista ja niissä olevista esteistä mainitaan tavallisesti käsite saavutettava. Hyvin saavutettava kohde on sellainen johon mahdollisemman moni voi tutustua helposti ja esteettömästi. Kun kaikilla on oikeus päästä kohteeseen osalliseksi, käytetään käsitteitä saavutettavuus, esteettömyys ja Desing for All (suunniteltu kaikille). (Teräsvirta 2007,4).

2.2 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tavoitteena on tehdä esteettömyyskartoitus. Opinnäytetyömme teoreettisena viitekehyksenä on esteettömyys rakennetussa ympäristössä. Keräämme kartoitettavat tiedot tekemällämme kartoituslomakkeella (liite 2). Kartoituslomake täytetään yhteistyössä yrityksen omistajan tai edustajan kanssa kyselemällä, mittaamalla ja havainnoimalla. Kartoitettavat kohteet valittiin niin, että ne edustavat poikkileikkausta Sodankylän palveluyrityksistä ja virastoista. Rajaamme pois sivukylät ja osan keskustan kohteista. Esteettömyyskartoituksesta saamiemme tietojen pohjalta laadimme esteettömyysoppaan. Opas palvelee eri vammaisryhmiä sekä muuta väestöä kuten iäkkäitä ih-

misiä ja lapsiperheitä. Oppaan avulla asiakkaat saavat etukäteistiedon tiloista ja voivat tarvittaessa tukeutua avustajan apuun. (Sodankylän vammaispoliittinen ohjelma 2007–2009, hakupäivä 17.3.2012).

Henkilöillä voi olla erilaisia vammoja eri elämänkaaren aikana. Vammat voivat olla tilapäisiä tai pysyviä, jolloin esteetön liikkuminen voi tulla kenelle tahansa ja ikään katsomatta. Huomioimme kartoituksessa liikunta-, näkö- ja kuulovammaiset ihmiset, näiden joukkoon mahtuu myös iäkkäät ihmiset. Usein iäkkäillä ihmisillä on jo osittain edellä lueteltuja vammoja eriasteisina.

Opinnäytetyön tuloksena syntyvää opasta voivat käyttää myös yritykset, virastot ja Sodankylän kunta työkaluna havaitakseen esteettömyyteen liittyviä puutteita ja tehdäksään muutoksia ja korjauksia. Opas voi myös avata ihmisten käsitystä siitä, mitä esteettömyys tarkoittaa. Saamalla ihmisten huomion kiinnittymään kartoittamiimme seikkoihin, voimme mahdollisesti vaikuttaa yhdenvertaisemman yhteiskunnan luomiseen. Yhtenä opinnäytetyön tavoitteena on myös osallisuuden vahvistaminen ja yhteisiin asioihin vaikuttaminen.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiksi ovat muodostuneet:

- Mitä rakennetussa ympäristössä tulisi ottaa huomioon esteettömyyden näkökulmasta?
- Millaisia esteitä ihmisten toimintaympäristössä palvelujen käyttäjillä on olemassa?

2.3 Opinnäytetyön metodologia

Opinnäytetyömme on toiminnallinen kaksiosainen kokonaisuus. Opinnäytetyö sisältää opinnäytetyön raportin, jossa kerromme tutkimusmenetelmistä ja ammattiteoriasta sekä toiminnallisen osuuden eli produktion, esteettömyysoppaan.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyy toiminnallisuus, joka on ammattitaito, mikä näkyy ammatillisen arjen teoissa. Siinä yhdistyy teoreettisuus eli ammatillinen tieto,

joka on viitekehys (käsitteet, mallit, määritelmät). Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyy myös tutkimuksellisuus eli tutkittava tekeminen ja tutkimuksen tekeminen sekä raportointi, joka on tutkivan tekemisen sanallistaminen ja ammatillinen viestintä. Tutkimustietoa kerätään niin paljon kuin mahdollista, että se on yleistettävissä kyseessä olevaan kohderyhmään. Aineistosta analysoitu tutkimustieto tulkitaan teoreettisen viitekehysten kautta. Tutkimustulosta ei siirretä välittömästi käytäntöön vaan käyttäjät itse tulkitsevat niitä päätöksenteon tai ratkaisujen tueksi haluamalla tavalla. Toiminnallinen tutkimus rajataan, mitä tuotetaan ja kenelle, sekä mistä näkökulmasta ammatillinen tuotos toteutetaan. (Toiminnallinen opinnäytetyö 2010, hakupäivä 17.3.2012).

Toiminnallisessa opinnäytteessä meiltä odotetaan ja edellytetään tutkivaa ja kehittävää työtettä. Meidän tutkimus on lähinnä selvitysten tekemistä. Tutkiva työote näkyy teoreettisen lähetystavan perusteltuna valintana. Se näkyy opinnäytetyöprosessissa tehtyjen valintojen ja ratkaisujen perusteluina sekä pohtivana, kriittisenä suhtautumisena meidän tekemisiimme ja kirjoittamiseemme. Teoreettinen lähestymistapa ohjaa opinnäytetyön tietoperustaa ja rakentuvaa teoreettista viitekehystä. (Monimuotoinen ja toiminnallinen opinnäytetyö 2012, hakupäivä 17.3.2012)

Toiminnallinen opinnäytetyö on ammatillisessa käytössä toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Toteutustapana voi olla kohderyhmästä riippuen kirja, kansio, vihko, opas, cd-rom, portfolio, kotisivut, tai johonkin tilaan järjestetty näyttely tai tapahtuma. Tärkeää on, että toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi. (Vilka 2004, 9). Toiminnallisella opinnäytetyöllä on yleensä toimeksiantaja. (Monimuotoinen/ toiminnallinen opinnäytetyö 2012, hakupäivä 17.3.2012.)

Hirsjärven mukaan (Hirsjärvi 2007, 134–135) tutkimuksen tarkoitusta kuvataan yleensä neljällä perusteella. Tutkimus voi olla kartoittava, kuvaileva, selittävä tai ennustava. Kartoittavassa etsitään uusia näkökulmia, löydetään uusia ilmiöitä, selvitetään vähän tunnettuja ilmiöitä ja kehitetään hypoteeseja. Selittelevässä etsitään selityksiä tilanteelle tai ongelmalle ja tunnistetaan todennäköisyys syy-seurausketjulle. Kuvailevassa etsitään tarkkoja kuvauksia henkilöistä, tapahtumista tai tilanteista ja dokumentoidaan ilmiöistä keskeisiä piirteitä. Ennustavassa sanamukaisesti ennustetaan tapahtumia tai ihmisten toimintoja, jotka ovat seurauksena tietystä ilmiöstä.

Lähestymme tutkimustamme kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimuksella, jossa kuvataan todellista elämää. Hirsjärven mukaan (2007, 157–160) tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineistoa koottaan todellisista tilanteista. Tarkoitus on tulkita ja ymmärtää jonkin valitun asian esiintymisen syitä ja merkityksiä. Kuitenkin on muistettava, että todellisuutta ei voi pirstoa mielivaltaisesti osiin. Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan kohdetta kokonaisvaltaisesti ja pyritään löytämään tai paljastamaan tosiasioita.

Laadullisessa tutkimusmenetelmässä aineiston keräämisen keinona on yksilö- tai ryhmähaastattelu. Yksilöhaastattelun aineiston keraamisen tapana on lomakehaastattelu. kaikelta kysytään samat kysymykset. (Vilka 2004, 63.) Kohdejoukko on valittu tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisesti. Tutkija luottaa myös omiin havaintoihinsa ja paljastaa odottamattomia seikkoja. Lähtökohtana ei ole teorian testaaminen vaan aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. (Hirsjärvi 2007, 160.) Ajankohtaisena teemana opinnäytetyöhömmö liitimme Sodankylän uuden liikuntahallin esteettömyyden, johon hankimme tietoa lähestymällä kirjeitse suunnittelevaa arkkitehtiä. Lähetimme hänelle kirjelmän, jossa esitimme avoimia kysymyksiä liikuntahallin esteettömyyteen liittyen.

3. ESTEETTÖMYYS

3.1 Esteettömyys käsitteenä

Ympäristöjen esteettömyys antaa mahdollisuuden toimintaan ja yhteiskuntaan osallistumisen ja osallisuuden. Yhteiskuntaan osallistuminen voi tarkoittaa työntekoa, asiointia, opiskelua, sosiaalisia suhteita ja sosiaalista selviytymistä. Erilaisten ympäristöjen ja yhteiskunnan instituutioiden kautta toteutuu ihmisten osallisuus yhteiskuntaan. (Hiilamo 2010, 135.) On hyvä, että ihmisiä ei saa laittaa eriarvoiseen asemaan vaan yhteiskunnassamme pyritään tasavertaiseen toimintaan.

Esteettömyydestä on keskusteltu rakennetun ympäristön, liikenteen ja tieto- ja viestintätekniikan sekä palvelujen suhteen. Eri toiminnoissa voi olla esteitä osallistumiselle, mutta niitäkin voidaan poistaa ja vähentää yhteiskunnallisilla toimenpiteillä. Suomessa on tehty esteettömyyttä varmistavia tai edistäviä toimenpiteitä eri aloilla, kuitenkin niistä ei ole muodostunut kokonaisvaltaista esteettömyyspolitiikkaa. (Hiilamo 2010, 135.) Sodankylässäkin on luiskattu katukiveyksiä suojateiden kohdalla. Kartoittamiemme rakennetun ympäristön esteiden lisäksi ihmisten elämää voivat hankaloittaa myös sosiaaliset, taloudelliset ja psyykkiset esteet. Edellä mainittujen esteiden tutkimisen rajasimme opinnäytetyömme ulkopuolelle, mutta niiden tutkiminen voisi olla myös hyvä opinnäytetyön aihe.

Suomessa on viimeisten vuosikymmenien aikana saatu suunnittelu- ja rakennuskäytäntöä muutetuksi siten, että erilaisten ihmisryhmien tarpeet tulevat entistä paremmin huomioon otetuiksi. Rakennussuunnittelun lähtökohdaksi olivat 1970-luvulle asti normaalin aikuisen miehen mitat ja toimintakyky. 1970-luvulla keskustelun aiheeksi tulivat ensimmäistä kertaa myös vammaisten ihmisten tarpeet kuin naisnäkökulma ja ekologiset kysymykset nousivat esiin. (Invalidiliitto, hakupäivä 18.3.2012.) Rakennusmääräyksissä on standardoitu mittoja ja kokoja, kuten ovien standardimitat.

Vuonna 1973 Suomen rakennuslainsäädäntöön tuli ensimmäistä kertaa pykälä esteettömyydestä. Siinä edellytettiin yleisön käyttöön tarkoitettuja tiloja rakennettaessa huomioon kiinnittämistä vammaisten henkilöiden tarpeisiin. Vammaisilla henkilöillä tarkoite-

taan niitä, joiden liikunta- tai suunnistautumiskyky on heikentynyt. (rakennusasetus 85 a §). (Invalidiliitto, hakupäivä 18.3.2012.) Yleisölle tarkoitetut invavessat ovat yleistyneet 90-luvun jälkeen rakennetuissa rakennuksissa.

Vammaisjärjestöt olivat 1970-luvun lopulla ryhtyneet julkaisemaan eri vammaisryhmien tarpeita käsitteleviä suunnitteluohjekirjoja. Vammaisjärjestöt tekivät 1976–1977 kartoituksen ulkoympäristön liikkumisesteistä ja niiden poistamisesta. Vuoden 1988 alusta astui voimaan vammaispalvelulaki; Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, jonka 7 § kuuluu seuraavasti: "Kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan yleiset palvelut soveltuvat myös vammaiselle henkilölle." (Invalidiliitto, hakupäivä 18.3.2012.) Sen seurauksena on alettu kiinnittämään huomiota ulkoportaisiin ja luiskiin, jotta kaikilla olisi mahdollisuus päästä kulkemaan niissä esteettömästi.

Liikkumisesteiden kartoituksia tehtiin yli sadassa Suomen kunnassa 1970-luvun lopusta 1980-luvun alkuun, huippuna YK:n kansainvälinen vammaisten vuosi 1981. Tiedotusvälineet olivat aktiivisesti mukana, ja eri vammaisryhmien yhteistyö ja aktiivisuus voimistui. Vammaiset osallistuivat kunnallis- ja sekä valtakunnanpolitiikkaan. (Invalidiliitto, hakupäivä 18.3.2012.)

Ympäristön esteettömyysvaatimuksille YK:n vammaisten henkilöiden syrjinnän antaa kieltävä yleissopimus, jonka Suomi on allekirjoittanut vuonna 2007. (Invalidiliitto 2012, hakupäivä 18.3.2012). Uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntaamiseen perustuvaa syrjintää torjutaan. (Hiilamo 2010, 139). Syrjintäpykälän rikkomisesta voidaan tuomita sakkoihin tai enintään kuudeksi kuukaudeksi vankilaan. Tämä parannus onkin jo heijastunut myös muuhun lainsäädäntöön. (Invalidiliitto, hakupäivä 18.3.2012.) Kaikilla on oikeus esimerkiksi työelämään ja opiskeluun, ei voida vamman vuoksi kieltää.

Erilaisen haasteensa esteettömyyden edistämässä asettaa tietoyhteiskunnan esteettömyyskysymysten jakautuminen eri aloille ja vastuutahoille. Sekä sähköisiin viestintäpalveluihin, sähköiseen terveydenhuoltoon, sähköiseen asiointiin ja kaupankäyntiin, niin kuin julkisiin hankintoihin, liikenteeseen, rakennettuun ympäristöön, koulutukseen ja työelämään liittyy erilaisia esteettömyyskysymyksiä. Ongelmien jakautuminen usealle sektorille johtaa helposti siihen, ettei omaa vastuuta tunnisteta. Oman vastuun tunnis-

tettaessa, toimenpiteitä ei osata kohdistaa tai koordinoita siten, että tulokset olisivat parhaimmat mahdolliset. Usein yhteistyötä ei osata hyödyntää riittävästi. Esteettömyyden edistäminen on melko hajallaan Suomessa. Selkeää koordinaatiovastuuta esteettömyyskysymyksistä tiedottamisessa ja valvonnassa ei ole. Esteettömyys tulisi kääntää positiiviseksi voimavaraksi, johon kannattaa panostaa tietoyhteiskunnan palveluiden ja toimintojen alkuvaiheista lähtien. Mikäli esteettömyysnäkökohtia ei jatkossa huomioida palvelujen ja tuotteiden suunnittelussa, toteutuksessa ja tarjonnassa, melko suuri osa väestöstä putoaa tietoyhteiskunnan ulkopuolelle ja syrjäytyy. (Kohti esteetöntä tietoyhteiskuntaa 2011, hakupäivä 7.3.2012.) Kaikilla ei ole mahdollisuus käyttää sähköistä tiedonvälitystä, kuten sähköinen ajanvaraus lääkäriin ja tietojen hakeminen verkosta.

Esteettömyys-termiä on määritelty eri tavoin, suomenkielessä siitä keskustellaan eri yhteyksissä vieläkin. Esteetön-sana, koetaan vieläkin usein negatiiviseksi ja sen tilalle haluttaisiin jotain positiivisempaa sanaa. Koska esteettömyys liitetään usein vain fyysiseen ympäristöön, on otettu toinen termi esteettömyyden rinnalle saavutettavuus (accessibility). Saavutettavuus-käsitettä käytetään esteettömyyden synonyymina, silloinkin puhutaan palveluista ja tuotteista. Saavutettavuus liittyy myös asenteisiin; miten toimintojen tai tuotteiden suunnittelijat, rahoittajat ja toteuttajat osaavat toiminnassaan huomioida erilaisten käyttäjäryhmien tarpeet. Esteettömyys ja saavutettavuus ovat hyviä termejä, kun puhutaan kattavasti kaikesta esteettömyyteen liittyvästä. (Pesola 2009,1.) Saatavuus internetissä tarkoittaa saatavuutta kaikille, jolloin pitäisi ottaa huomioon käyttäjät, jotka eivät näe, kuule tai liiku tai on jokin muu este.

Ympäristö tai yksittäinen rakennus on esteetön silloin, kun se on kaikille käyttäjille toimiva, turvallinen ja miellyttävä. Sekä rakennuksen kaikkiin tiloihin ja kerrostasoihin on helppo päästä. Myös tilat ja niissä olevat toiminnot ovat mahdollisimman helppokäyttöisiä ja loogisia. Silti pääpaino on rakennetun ympäristön esteettömyydessä. Näin ollen esteettömyys on laaja kokonaisuus, joka tarkoittaa myös kaikkien kansalaisten sujuvaa osallistumista työntekoon, harrastuksiin, kulttuuriin ja opiskeluun. Esteettömyys merkitsee palvelujen saatavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä ja mahdollisuutta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. (Pesola 2009,1.) Opasteet, oikein sijoitettuna auttavat löytämään oikean kulkureitin, puutteelliset opasteet saattavat muodostua hankalaksi. Esteettömäksi rakennettu tila voi muuttua esteelliseksi harkitsemattomien kalustesijoittelujen takia.

Tasa-arvolailla pyritään siihen, että jokaisella ihmisellä on yhtäläiset mahdollisuudet tehdä valintoja. Kuten kehittyä työssään, sekä tulla kohdelluksi ja palkituksi, siinä ilman asenteellisia tai rakenteellisia rajoituksia, jotka johtuvat sukupuolesta, iästä, kansallisuudesta tai muusta henkilöön liittyvästä. Sukupuolten välisellä tasa-arvolla tarkoitetaan sitä, että naisilla ja miehillä tulee olla samanlaiset oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet niin työelämässä, kotona kuin muutoinkin yhteiskunnassa. (Tasa-arvoklinikka 2010, hakupäivä 17.3.2012.) Huolimatta tasa-arvo- ja muista laeista vammaisväestö on eriarvoisessa asemassa muuhun valtaväestöön verrattaessa.

Myös esteetön joukkoliikenne muodostuu kaikkien käytettävissä olevista liikennevälineistä ja niitä palvelevista pysäkki- ja laiturirakenteista sekä asema- ja terminaalirakennuksista. Sen lisäksi myös välttämätön tieto joukkoliikenneaikatauluista yms. on kaikkien saatavilla. Esteetön ympäristö on välttämätön useille ihmisryhmille, mutta se auttaa myös muita tilojen käyttäjiä. Esimerkiksi tavaroiden kuljettaminen, siivous ja tilojen huolto sekä kulkeminen helpottuvat, kun esteitä ei ole. Esteettömyys ei maksa rakennusvaiheessa "esteellistä" enempää, vaan se vaatii vain hyvää suunnittelua ja sen toteuttamista. Hissi on ehkä suurin kuluerä, mutta on myös hintansa arvoinen. Hissillistä ja hissitöntä taloa ei ole järkevää verrata, koska ne ovat eri tuotteet. On muistettava, että hissi on eniten käytetty joukkoliikenneväline. (Invalidiliitto, hakupäivä 18.3.2012.) Hissi on mielestämme tänä päivänä yleinen joukkoliikenneväline.

Esteettömyys tulee edullisemmaksi pitkällä aikavälillä, kun tilojen toimivuus vähentää muutostarvetta. Lisäksi se lisää eri toimintojen sujuvuutta ja nopeuttaa suurten ihmismäärien asiointia ja siirtymistä paikasta toiseen. Suunnittelematon rakentaminen on kallista ja joitakin puutoksia on käytännössä mahdotonta korjata jälkeenpäin. Esteetön ympäristö antaa mahdollisuuden itsenäiseen asumiseen tai asioimiseen henkilöille, jotka huonosti toimivassa ympäristössä tarvitsivat toisten apua. Esteettömässä ympäristössä on meidän kaikkien mukava olla ja toimia. (Invalidiliitto, hakupäivä 18.3.2012.) Nykypäivänä on saavilla oppaita esteettömän ympäristön rakentamiseen. Esteetön ympäristö soveltuu kaikille. Olennaista on, että ympäristöstä kokonaisuudessaan pyritään muokkaamaan toimiva ja helposti lähestyttävä. Omien huomioidemme mukaan, ihmiset eivät juuri kiinnitä huomiota esteettömyyteen. Huomio kiinnittyy vasta sitten asiaan, kun ne vaikuttavat konkreettisesti omaan tai läheisten hyvinvointiin.

3.1 Liikuntarajoitteisuus ja esteettömyystekijät

Liikkumis- ja toimintaesteinen tarkoittaa, jolloin henkilön kyky liikkua, toimia, suunnitautua tai kommunikoida itsenäisesti, on joko pysyvästi tai tilapäisesti rajoittunut vamman, ikääntymisen tai sairauden vuoksi. Liikkumis- ja toimimisesteisyyteen muita syitä voi olla raskaus, pienten lasten liikkuminen tai kantamusten kanssa kulkeminen. (Rakennustieto 2011, 8.) Esteellisyys voi liittyä eri tekijöihin: aisteihin, liikkumiskykyyn, hahmottamis-, ymmärtämis- ja oppimiskykyyn tai muihin liikkumista haittaaviin tekijöihin kuten allergioihin. (Kuntoliikuntaliitto 2012, hakupäivä 22.4.2012.) Voidaan miettiä, että käyttäjien sijasta rakennus, joka ei ole turvallinen, toimiva tai miellyttävä, on liikkumis- ja toimimisesteinen. Rakentamisvaiheessa kannattaisi miettiä esteetöntä kulkua sillä, rakennukset suunnitellaan kuitenkin ihmistä varten, ei ihmistä rakennuksia varten. Tämä huomio ei koske ainoastaan julkisia rakennuksia, vaan myös asuntorakentamista. Jo asuntoja suunniteltaessa kannattaa huomioida muun muassa ovien leveydet, wc-pönttöjen korkeus ja kynnykset, jotta elämänkaaren mukainen asuminen olisi mahdollista.

Liikuntarajoitteiset eivät ole yhtenäinen ryhmä, sillä liikuntavamma voi aiheutua monenlaisista syistä ja olla eritasoinen. Liikuntavamma voi olla synnynnäinen, tapaturman aiheuttama, sairaus, sairauden jälkitila tai tapaturman vaatiman leikkauksen aiheuttama. Kuitenkin kaikkia yhdistää se, että vamma, sairaus tai ikä hankaloittaa liikuntaa ja toimintaa. (Kuntoliikuntaliitto 2012, hakupäivä 22.4.2012.)

Osa liikuntarajoitteisista käyttää apunaan erilaisia apuvälineitä: kävelykeppiä, kyynär- tai kainalosauvoja, rollaattoria tai pyörätuolia. Pyörätuolin käyttäjien toimintakykyyn vaikuttavat sekä vamman vaikeusaste että pyörätuolin ominaisuudet. Kuitenkaan kaikki liikuntavammat eivät näy ulospäin. Apuvälineet vaikuttavat tilojen mitoittamiseen, siten että apuvälineen kanssa liikkuva henkilö tarvitsee enemmän tilaa kuin normaalisti liikkuva henkilö. On myös otettava huomioon liikkumista haittaavat esteet, kuten portaat, kynnykset, tasoerot sekä ovien ahtaus. (Malm & Matero & Repo & Talvela 2004, 253.) Eteenkin pyörätuoli ja rollaattori vaativat paljon tilaa niiden kanssa liikkussa.

3.2 Näkövammaisuus ja esteettömyystekijät

Näkövammaiseksi ihmiseksi luokitellaan sellainen, joka voi olla heikkonäköinen tai sokea. Sellaista ei luokitella näkövammaiseksi, jonka näkökyky pystytään korjaamaan laseilla tai toisessa silmässä on normaali näkö. Heikkonäköiset ihmiset näkevät jotakin. Esimerkiksi he eivät näe lukea, mutta pystyy liikkumaan ilman valkoista keppiä tai jäljellä olevan tarkan näön avulla ihminen kykenee lukemaan, mutta ei näe ympäristöään. Sokeat voivat nähdä valon ja jopa hahmoja. Sokeaksi määritellään henkilö, kun hän on menettänyt mm. suuntausnäön vieraassa ympäristössä sekä lukunäön tavanomaisessa mielessä, mutta hän saattaa pystyä lukemaan erityisapuvälineiden kuten lukutelevision avulla. (Näkövammaisten keskusliitto, hakupäivä 18.3.2012.) Myös ikäihmisillä on usein heikentynyt näkökyky iän myötä.

Näkövammaisen turvallinen liikkuminen kulkureitillä ja toimiympäristöltä edellyttää esteettömyyttä törmäämisvaaran välttämiseksi, kuten myös korkeussuunnassa, tilojen hahmotettavuutta sekä opasteiden havaittavuutta ja luettavuutta. Opasteet on helppo havaita, kun ne on sijoitettu näkyvälle paikalle. Opasteet on oltava tarpeeksi suurikokoiset ja valaista niin, että ne eivät kiillä. Heikkonäköisen on helpompi havaita esineitä, tasoeroja ja vaaroja, jos ne erottuvat tausta hyvin. Kontrasteja käyttämällä saadaan nämä paremmin esille. Värikontrasti saadaan aikaan eri värisävyillä. Katot ja seinät tulee olla vaaleita suurissa tiloissa, jotta saadaan valoisuutta. Pienimmissä tiloissa lattia voi olla tumma. Lattian on hyvä olla seiniä tummempi. Ovien tulee olla tummemmat kuin seinät ja karnet taas tummemmat kuin ovi. Voimakas kontrastivaikutus tulee, kun vaalealla taustalla on tumma kohde. (Rakennustieto 2011, 81).

Myös erilaisilla pintamateriaaleilla voidaan merkitä esimerkiksi kulkureitti. Portaiden ensimmäinen ja viimeinen merkitään erivärisellä maalilla tai listalla, mutta se ei saa olla koholla. Portaissa tulee olla myös hyvä valaistus sekä häikäisemätön valo. Portaissa on oltava kaiteet, jotka noudattelevat portaiden muotoa. Kaide ei saa olla liian lyhyt portaisiin nähden. Akustiikan tulee olla hyvä, sillä näkövammaisen korvaa näkönsä usein kuulolla. (Malm 2004, 312–314.)

Näkövammaisille henkilöille on erilaisia apuvälineitä helpottamaan liikkumista, tiedonsaantia sekä tarkkaa näkemistä vaativaa tehtäviä varten. Yleisempiä apuvälineitä ovat

valkoinen keppi ja opaskoira, jotka helpottavat liikkumista. Valkoista keppiä käyttävät sokeat ja heikkonäköiset henkilöt. Valkoisen kepin avulla havaitaan tasoerot ja kuopat sekä esteet. Valkoisen kepin käyttäjä kertoo myös muille näkövammastaan. Opaskoira opastaa sokeaa löytämään oikean kulkureitin ja auttaa väistämään esteitä. Näkövammaisen voi käyttää yhtä aikaa valkoista keppiä ja opaskoira. Lukuapuvälineet helpottavat tiedonsaantia, kuten suurennuslasit, lukutelevisio, pistekirjoitus, sanelin sekä tietokoneen lisälaitteet. (Malm 2004, 307 -310).

3.3 Kuulovammaisuus ja esteettömyystekijät

Huonokuuloiset ovat suurin kuulovammaisryhmä. Huonokuuloiset kuulevat puhetta ja he hyödyntävät huuliolukua. Kuulovamman vaikeusasteen mukaan, he käyttävät apuvälineitä, kuten kuulokojetta tai induktiosilmukkaa. Huonokuuloiset käyttävät puhekieltä, mutta käyttävät myös viitottua puhetta tai viittomakieltä. Kuuroutunut on menettänyt kuulonsa, puheen oppimisen jälkeen. Puheen ymmärtäminen kuulon perusteella on kuulon menetyksen vuoksi hankalaa tai mahdotonta. Sen vuoksi kommunikaatio perustuu huuliolukuun, viitottuun puheeseen tai viittomakieleen. Kuuro on syntymästään asti ollut kuuro tai menettänyt kuulon ennen kuin on oppinut puhumaan. Kuuro voi kuulla kuulokojeen avulla ääniä, mutta hän ei saa puheesta selvää. Hän käyttää viestittämiseen viittomakieltä. (Salomaa, 2005. Hakupäivä 22.4.2012).

Kuulovammaisuus ei tarkoita ainoastaan, että henkilö kuulee heikommin. On muistettava, että kuulokojeen käyttäminen ei palauta kuuloa normaaliksi. Kuulovamma vaikeuttaa osallistumista ryhmäkeskusteluihin, koska puheesta sekä muista äänistä että niiden suunnasta on vaikea saada selvää hälyisessä tai kaikuisessa ympäristössä. Huuilta lukeminen tai viittomien seuraaminen on vaikeaa, jos valaistus on riittämätön, häikäisevä tai puhujan takaa tulee voimakas vastavalo. Nämä tekijät vaikuttavat yhdessä siihen, että informaation saaminen on vaikeampaa, kun se annetaan ainoastaan kuuloon perustuvana. Tekstimuotoisen tai visuaalisen informaation tarjoamisen lisäksi on kiinnitettävä huomiota tilojen kuunteluolosuhteisiin. (Salomaa 2005. Hakupäivä 22.4.2012).

Kuunteluympäristön merkitys korostuu, kun on kuulovammaisen. Kuunteluympäristön ongelmat vaikeuttavat huonokuuloisen toimimismahdollisuuksia arjessa. Kuunteluolosuhteilla on suuri merkitys arkipäivän sosiaalisten suhteiden ylläpitoon. (Kuulokynnys

2009, hakupäivä 18.3.2012.) Kuulovammaisilla on teknisiä apuvälineitä, jotka auttavat puheen ymmärtämisessä tai auttavat selviytymään tilanteissa, joissa tarvitaan kuuloa.

Taustamelun merkitys korostuu, kun käytetään kuulokojetta. Kojee vahvistaa myös taustahälyä. Melu ja kaikuisuus ovat usein päällekkäisiä ongelmia tiloissa. Myös ikäihmisillä on vaikeuksia toimia arkipäivän tilanteissa kuulon alennettua. Pelkkä äänentoistojärjestelmä ei useinkaan palvele kuulovammaisia. Induktiosilmukka mahdollistaa äänen siirron suoraan kuulokojeseen, jolloin huonokuuloinen saa puheesta paremmin selvää. Taustahälyä ohella keskeinen ongelma on induktiosilmukoiden puute. Induktiosilmukka auttaa tiloissa, joissa puheen erottaminen on muuten hankalaa. Palvelupisteissä voidaan käyttää apuvälineitä kuten kommunikaattoria, joka vahvistaa puhetta ja ympäristön ääniä. (Kuulokynnys 2009, hakupäivä 18.3.2012.) Esimerkiksi asiointitilanteissa huonot kuunteluolosuhteet voivat aiheuttaa väärinkäsityksiä. Kuunteluympäristön ongelmina voi olla; Kuulemista haittaavaa taustamelua on liikaa, tilan kaikuisuus vaikeuttaa kuulemista, induktiosilmukoita ja muita apuvälineitä ei ole riittävästi tai asiakaspalvelupisteet ovat hankalia kuulovammaisille.

Kuulovammaisen kannalta on tärkeää, että valaistukseen on paneuduttu. Vammaisuus on ihmisen yksilöllinen ominaisuus esim. heikentynyt kuulo tai liikkumiskyky. Vammaisuudesta aiheutuva haitta aiheutuu ympäristön ominaisuuksista eli mitä vähemmän ympäristössä on liikkumis- ja toimintaesteitä, sitä helpompi on kulkea ympäristössä. (Rakennustieto 2011, 8.)

Esteitä on paljon ympäristössämme, ne vaikeuttavat meidän jokipäivittäistä selviytymistä. Nämä esteet koskevat erityisesti niitä ihmisiä, joilla on jokin esimerkiksi kuulemisen, näkemisen tai liikkumisen ongelmia. Ympäristöjä suunniteltaessa näiden ryhmien tarpeita ei aina ole tarpeeksi huomioitu. Esimerkiksi meluisa ympäristö voi estää kuulovammaisen osallistumisen keskusteluun.

4. ESTEETTÖMYYS RAKENNETUSSA YMPÄRISTÖSSÄ

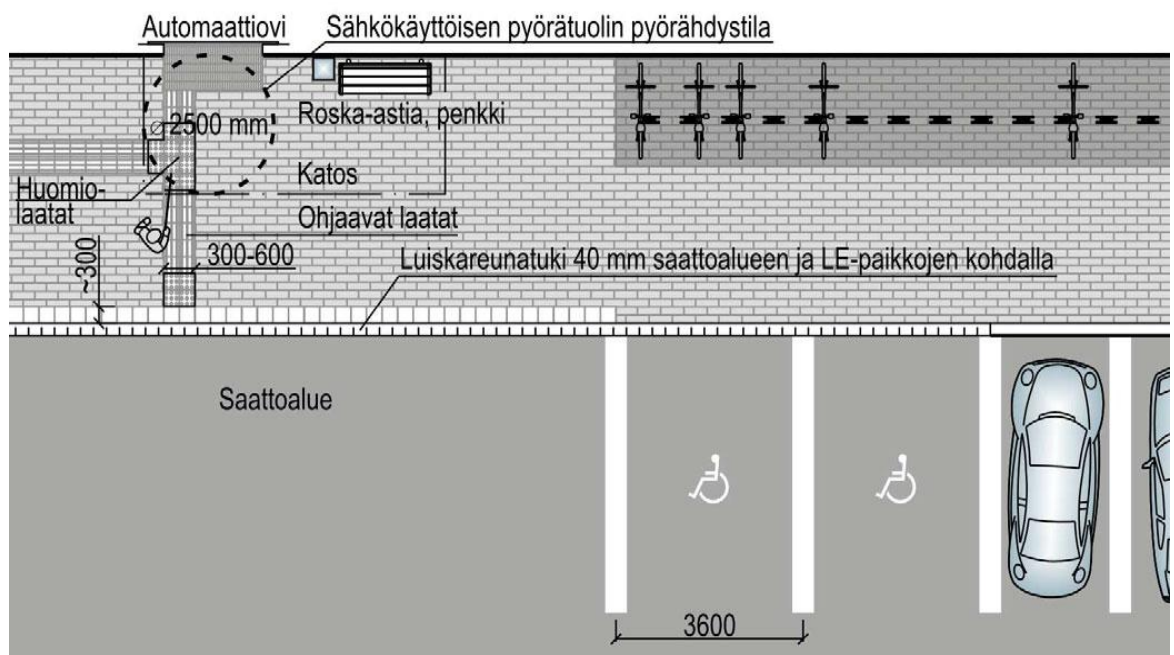
4.1 Rakennettu ympäristö yleisesti

Rakennuksen esteetön saavutettavuus tarkoittaa, että rakennukseen menee liikkumis-, toimimis- ja suunnistautumisesteiselle tai rajoiteteiselle kulkureitit ovat esteettömiä. Ne tulee olla hahmotettavia ja havaittavia parkkipaikalta rakennuksen ulko-ovelle ja edelleen sisäänkäynnin kautta rakennuksen käyttötarkoituksen mukaisiin tiloihin. Liikkumis- ja toimimisesteettömyys rakennuksessa tarkoittavat, että rakennuksessa on portaiton kulkureitti. Kerrosten ja tasoerojen välille on suunniteltu hissi tai vastaava tasonvaihtojärjestelmä helppokulkuisten porrasyhteyksien lisäksi. Rakennukseen on suunniteltu myös liikkumisesteisille WC- ja peseytymistilat. Liikkumisen turvallisuutta edistää myös se, kun on laitettu opasteita, havainto- ja varoitusmerkkejä ja viestintäjärjestelmä. Valaistuksen avulla kiinnitetään huomioita tilan väriytykseen, valoisuuteen, valoisuuseroihin ja heijastumiseen. Rakennuksen turvallisuuteen otetaan huomioon esteettömän sisäänkäynnin lisäksi esteetön ja turvallinen ulospääsy vaaratilanteissa. (Rakennustieto 2011, 8-11.)

Perustuslain (731/1999/731 6§, hakupäivä 17.3.2012.) mukaan ihmiset ovat yhdenvertaiset lain edessä. Lain 6 § sisältää yhdenvertaisuuden lain edessä sekä yleisen syrjintäkiellon. Yhdenvertaisuuslain (21/2004) tarkoituksena on edistää ja turvata yhdenvertaisuuden toteutumista sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeussuojaa. Viranomaisilla on lain mukaan velvollisuus kaikessa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti ja tarvittaessa muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät yhdenvertaisuuden toteutumista. Laki kieltää suoran syrjinnän sekä epäsuoran syrjinnän, häirinnän sekä ohjeen tai käskyn syrjiä jotakuta. Syrjinnänperusteina ei saa olla ikä, etninen tai kansallinen alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, terveydentila, vammaisuus, sukupuolinen suuntautuminen tai muu henkilöön liittyvä syy. Laki edellyttää, että kaikki viranomaiset laativat yhdenvertaisuussuunnitelman, jonka sisällöistä sisäasianministeriö on antanut suositukset toukokuussa 2010. (Esteetön 2010, hakupäivä 19.4.2012.)

4.2 Pysäköintipaikat

Liikkumisesteisten pysäköintipaikat (LE-paikat) tulee merkitä selvästi. Merkintä tapahtuu pinnoitteeseen maalamalla ja tolppaan tai seinään kiinnitetyllä liikkumisesteisen tunnuksella. (Suunnittelu, Rakentaminen ja Kunnossapito 2008, hakupäivä 8.3.2012 ja Rakennustieto 2011, 20–21.)

Kuva 1. Mitat piha-alueesta ja ulko-oven läheisyydestä. (Suunnittelu, Rakentaminen ja Kunnossapito 2008, hakupäivä 8.3.2012.)

Maankäyttö- ja rakennuslaki, 167 § 2 mom. Ympäristöhoito, tarkoittaa että kunnan määräämä viranomaisen osaltaan valvoo, että liikenneväylät, kadut, torit ja katu-aukiot sekä puistot ja oleskeluun tarkoitettut ulkotilat täyttävät hyvän kaupunkikuvan ja viihtyvyyden vaatimukset. Kevyen liikenteen väylät tulee säilyttää liikkumiselle esteettäminä ja turvallisina. (Esteetön 2010, hakupäivä 19.4.2012.)

Inva-parkkipaikat oli yleisesti ottaen merkitty oikein ja ne olivat oikean kokoisia. Kaikissa paikoissa ei ollut huomioitu inva-parkkipaikkojen tarpeellisuutta. Todettiin myös, että osassa kohteissa inva-paikkoja ei palveluntuottajan pyynnöstä huolimatta ollut järjestetty. Yleisesti inva-paikat ovat ensimmäinen seikka, johon ihmiset kiinnittävät huomiota esteettömyydestä puhuttaessa. Inva-parkkipaikkojen käyttöön haetaan lupa poliisiviranomaiselta ja tämä tulisi olla aina mukana kun parkkeeraa invapaikalle. Valitettavasti usein näkee luvattomia parkkeerauksia invapaikoille.

4.3 Sisäänkäynti sekä luiskat, portaat ja kaiteet

Ulko-oven edessä tulisi olla 2500 x 2500 mm tasanne (sähköpyörätuolin kääntöympyrän tila). Minimissään tasanteen tulee olla 1500 x 1500 mm, jotta mahtuu kääntymään pyörätuolilla ja avaamaan ovet. Tasanteen kaltevuus sisäänkäynnin luona voi olla enintään 2 %. Sisäänkäynnin ritilä tulee upottaa tasoon eikä alueella saa olla kynnyksiä. Sisäänkäyntialueen kattaminen tai varustaminen sulatuspitojärjestelmällä on hyvin suositeltavaa. Polkupyörät ynnä muut sellaiset tulee sijoittaa selvästi merkitylle omalle alueelle. Pylväitä, oven aukipitotappeja tai muita rakenteita ei saa sijoittaa kulkuväylille. Katoksessa tulisi olla penkki ja roska-astia. Tupakointi tulee ohjata kauemmas sisäänkäynnistä. Alue tulee valaista hyvin, sekä pintavesien poisjohtaminen tulee tehdä huolellisesti. (Suunnittelu, Rakentaminen ja Kunnossapito 2008, hakupäivä 8.3.2012.)

Sisäänkäyntejä kartoitettaessa huomioimme, että yleisesti ulko-ovet olivat raskaita aukaista, eikä pyörätuolilla liikkuville henkilöille ollut asennettu erillistä aukaisuvedintä oikealle tasolle. Erään kohdeomistajan mukaan esteettömmään ulko-oveen ei ollut huomattu kiinnittää huomiota vaan ulko-ovi valittiin kustannusperusteisesti. Tasanteet olivat kauttaaltaan kapeita. Kauppaliikkeiden edustoilta löytyi roska-astiat ja penkki, muista kartoituskohteista harvemmin. Huomioimme, että enemmän huomiota tulisi myös kiinnittää liikkuviin somisteisiin ja niiden sijoitteluun. Eräs näkövammaisen kertoi meille kävelleensä joulun aikaan kaupan edustalla palaneeseen roihuun, koska ei ollut osannut aavistaa roihun olevan tutulla kulkureitillä. Huomiota kiinnitti myös nuorten jättämät polkupyörät kauppojen sisäänkäyntien edustoille.

Kartoitettavissa kohteissa opasteet olivat näkyviä ja opastuksella osasi kulkea. Opasteiden kiinnityskorkeudessa oli huomattavia eroja; toiset olivat ihan katonrajassa, osa ovien yläreunassa ja vain muutamassa kohdassa silmien korkeudella.

Luiskien suositeltava kaltevuus on 5 % tai sitä loivempi ja maksimikaltevuus on 8 %. Pitkissä luiskissa, joiden kaltevuus on yli 5 %, tehdään 6 metrin välein 2 metrin pituinen välitasanne ja luiskaan rakennetaan vähintään 50 mm korkuinen suojareunus, kun luiska ei rajoitu seinään tai se ei ole ympäröivän maaston tasolla. Luiskan lisäksi tulee tehdä portaat myös. (Rakennustieto 2011, 22–23.)

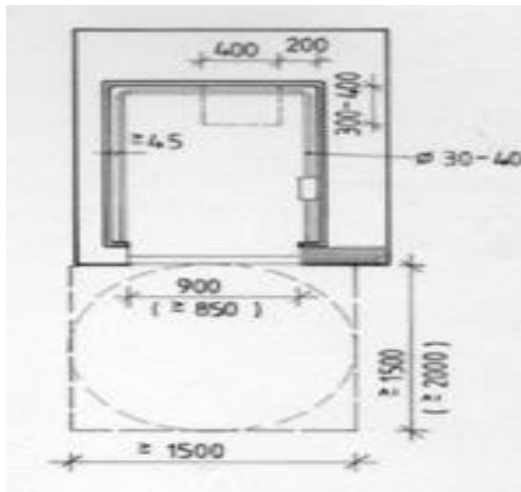
Luiskien kaltevuudet vaihtelivat, yleensä ne olivat liian jyrkkiä. Luiskiin oli usein asennettu käsijohteet vain toiselle puolelle. Osassa kohteita luiskat olivat siirrettäviä, jonka vuoksi liikuntarajoitteinen ei välttämättä kyennyt itsenäiseen liikkumiseen ja tästä johtuen kohteessa oli vähäisiä esteitä. Huomioimme myös, että ennen luiskaa oleva pihalue saattoi olla kalteva ja vaikeasti kuljettava.

Ulkoportaissa suositeltava askelmitoitus on $2 \times \text{nousu} + \text{etenemä} = 630 \text{ mm}$ sekä lepotasanne on suositeltava 10–15 askelman välein. Havaittavuuden lisäämiseksi porraskelmien reunassa tulee olla 30–40 mm leveä värikontrastiraita. On muistettava, että korvaava portaaton yhteys, esimerkkinä hissi tai luiska, vaaditaan aina. Sulanapitojärjestelmä tai kattaminen on hyvin suositeltava. Erikoistasolla tarvitaan aina käsikaide kahdella korkeudella, molemmin puolin, portaan tai luiskan ja välitasanteiden koko pituudelta. Perustasolla vähäliikenteisessä paikassa voidaan hyväksyä käsikaide vain yhdellä korkeudella. Suojakaide tarvitaan aina, jos tasoero on yli 500 mm ja alle 500 mm:n tasoeroissa tai portaiden keskikaiteena voidaan käyttää avokaidetta. (Suunnittelu, Rakentaminen ja Kunnossapito 2008, hakupäivä 8.3.2012.)

Ulkoportaista emme juuri löytäneet askelmitoituksessa huomautettavaa. Talviaikana kuitenkin on hyvä kiinnittää erityishuomiota portaiden liukkauteen. Käsijohteet puuttuivat joistakin kartoituskohteista, useimmiten juuri niistä, joissa porraskelmia oli vain muutama. Kartoituksen lomassa kuulimme erään näkövammaisen henkilön mielipiteen portaiden väriraidalla merkitsemisen tärkeydestä.

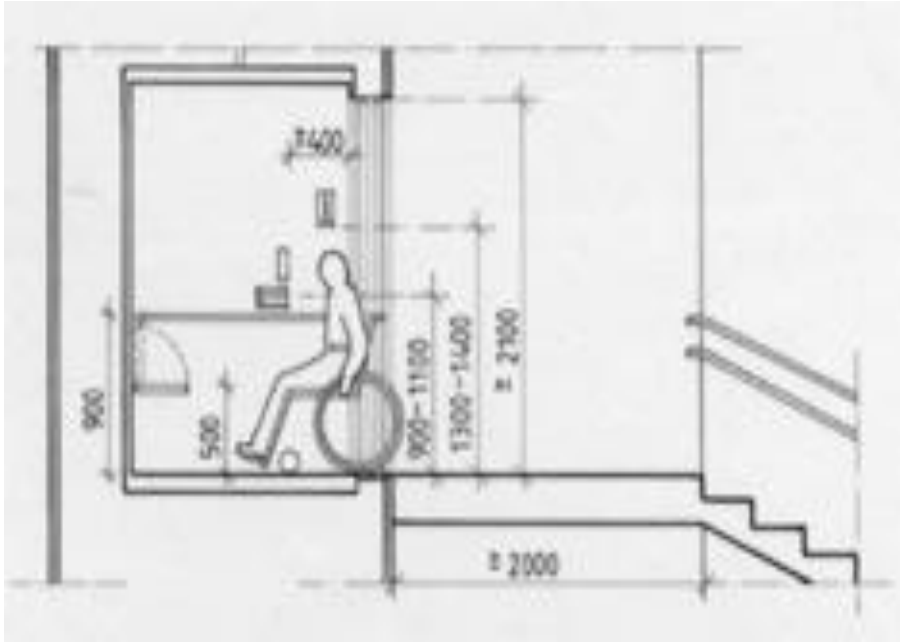
4.4 Hissit

Hissiä suositellaan luiskan sijaan, kun tasoero on suurempi kuin metri. Hissin tulee olla riittävän tilava, jotta pyörätuolilla tai rollaattorilla liikkuva voi sitä käyttää. Hissinkorin on oltava niin suuri, että siinä voi kääntyä em. apuvälineillä. Kun hississä on yksi ovi, oven tulee olla lyhyemmällä seinällä. Oviaukon leveys on oltava vähintään 900 mm. Hissin sisätilan minimimitat ovat leveys 1100 mm ja syvyys 1400 mm. Tällaisessa hississä ei mahdu kääntymään ympäri pyörätuolilla tai rollaattorilla. Eikä rollaattorilla ei ole mahdollista peruuttaa ulos hissistä kuten pyörätuolilla. (Rakennustieto 2011, 28-29).

Kuva 2. Mittoja hissistä ja oven edessä tarvittavasta tilasta (Invalidiliitto, hakupäivä 9.3.2012.)

Hissin edessä pitää olla riittävästi tilaa, että pyörätuolilla voi kääntyä ympäri. Ympyrän halkaisijan on vähintään oltava 1500 mm, kun 850mm levyinen ovi on kyseessä ja ovesta on voitava ajaa kohtisuoraan. Kääntöovi suunnitellaan siten, että se voidaan avata myös kaukosäätimen avulla ja oven kääntymiskuvion voi merkitä lattiaan väri- ja materiaalikontrastin avulla. (Invalidiliitto, hakupäivä 9.3.2012.)

Kuva 3. Hissin ja hissien edustaan tarvittavat mitat. (Invalidiliitto, hakupäivä 9.3.2012.)

Hissin kutsunappi ja hissikorin painonapit sijoitetaan pyörätuolin käyttäjän ulottuville 900–1100 mm lattiasta ja vähintään 400 mm nurkasta ja suositeltava on vaakasuora painonappirivi. Uloskäyntikerroksen painonappi on väriltään poikkeava ja 5 mm enemmän koholla kuin muut painonapit. Painonappien on oltava riittävän suuret ja niissä käytetään kohonumeroita, joissa on hyvä värikontrasti. (Invalidiliitto, hakupäivä 9.3.2012, Rakennustieto 2011, 28–29).

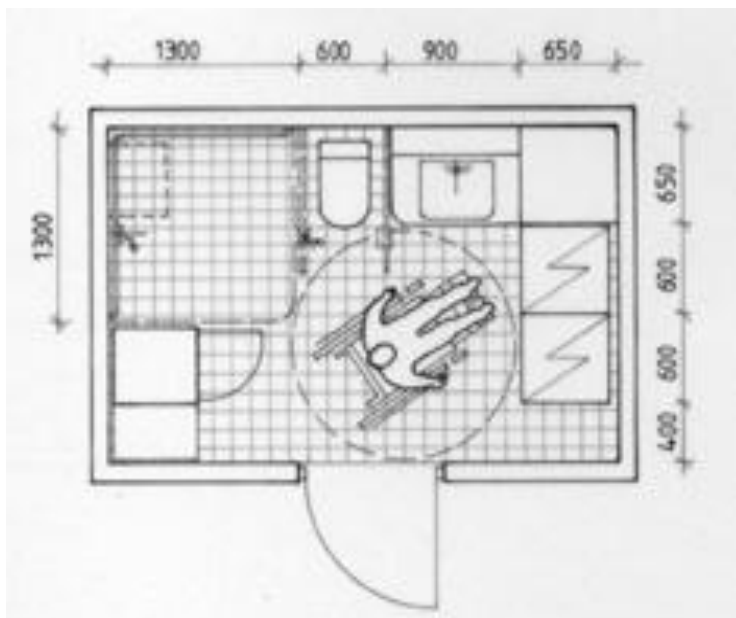
Näkövammaisia varten hissi tulisi varustaa kerrosten numeron ilmoittavalla puhesyntetisaattorilla. Hissikori varustetaan myös 900 mm korkeudella sijaitsevilla käsijohteilla. Peili voidaan asentaa hissikorin takaseinään, että sen alareunan korkeus on 300mm lattiasta vähintään. Valaistuksen tulee olla hyvä hississä ja sen edustalla, jonka voimakkuus on vähintään 200 lx. Heikkonäköisille suositellaan valaistusvoimakkuudeksi 300 lx. (Invalidiliitto, hakupäivä 9.3.2012.)

Yleisesti Sodankylässä ei ole useaa hissillistä rakennusta, laskelmiemme mukaan kokonaisuudessaan alle 10. Esimerkiksi ainoastaan yhdessä kerrostalosta löytyy hissi ja mahdollistaa pyörätuolilla liikkuvan henkilön asumisen. Kaikki hissit olivat erilaisia, mutta kaikista hisseistä löytyi valo-opaste ja käsijohtimet. Yksi hissi oli varustettu pis-tekirjoitusvalintapainikkeilla ja kaksi hisseistä oli läpiaukenevaa.

4.5 Wc-tilat

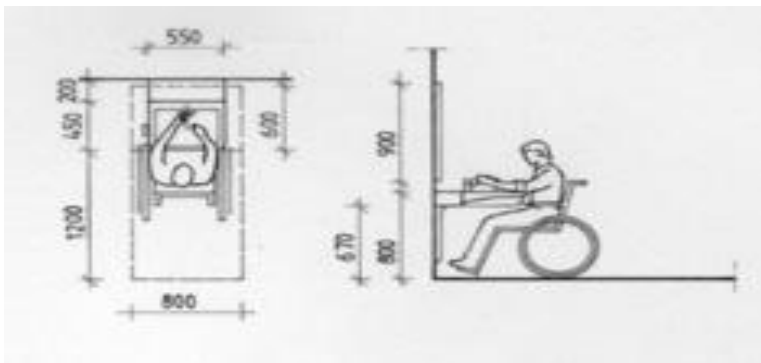
Esteettömiä pyörätuolin käyttäjälle mitoitettuja WC-tiloja merkitään liikkumisesteisen tunnuksella. Opaste sijoitetaan seinään oven aukeavalle puolelle, ei itse oveen. Tiloihin voidaan sijoittaa vauvan hoitopöytä. Pyörätuolin kääntymiseen tarvitaan puolitoista metriä vapaata tilaa suuntaansa. Oviaukon mitoituksessa tulee ottaa huomioon, kääntymiseen tarvittava tila wc:n ulkopuolella. (Invalidiliitto, hakupäivä 9.3.2012 ja Rakennustieto 2011, 40.)

Wc-tilan lattian tulee olla samassa tasossa muun huoneiston lattian kanssa ja jos on kynnyksiä, niin 20mm enimmäiskorkeus tasoeroissa. Luiskaa ei hygieniatiloissa pidä käyttää sillä märkänä se on liukas ja vaarallinen. Lattiamateriaalin tulee olla märkänäkin luistamaton ja helposti puhdistettava. Lattialämmitys on suositeltava, sillä lämpöpatterin taakse kertyy pölyä, joka voi aiheuttaa homeongelmaa ja sähköpatteri voi saada palovamman. Seinien pintamateriaalit eivät saa kerätä pölyä sillä se voi aiheuttaa kosteissa tiloissa homeongelman. (Invalidiliitto, hakupäivä 9.3.2012.)

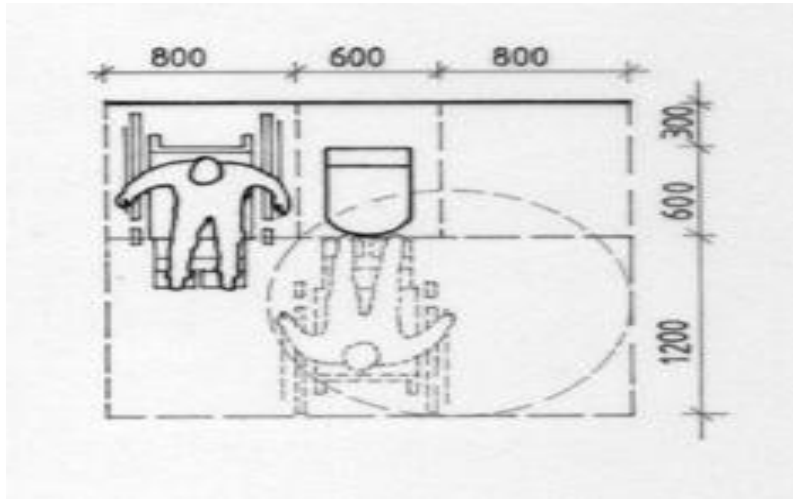
Kuva 4. Inva wc-tilojen mittoja. (Invalidiliitto, hakupäivä 9.3.2012.)

Pesuallas sijoitetaan välillä 700–950 mm korkeudelle lattiasta. Kuumavesiputket asennetaan seinän viereen ja eristetään palovammojen estämiseksi. Pesualtaan edessä tarvitaan riittävästi vapaata tilaa, joka on oltava vähintään 1200 mm kokoinen. Pyörätuolin käyttäjää varten tarvitaan vapaa polvitila, jonka leveys on vähintään 800 mm ja korkeus yleensä vähintään 670 mm pesualtaan alle. Pesualtaan viereen tulee asentaa vaakasuora tukikoukku keppien tai sauvojen pitämiseksi pystyssä käsien pesun ajan. (Invalidiliitto, hakupäivä 9.3.2012.)

Kuva 5. Pesualtaiden korkeusmittoja. (Invalidiliitto 2012, hakupäivä 9.3.2012.)

WC-istuimelle sivultapäin siirryttäessä pyörätuolin tarvitsee vapaata tilaa paljon. Jos vapaan tilan leveys wc-istuimen vieressä on 1100 mm, niin avustaja mahtuu poistumaan pyörätuolin takaa. Suoraan edestä päin siirryttäessä tarvitaan tilaa 1200 mm syvyinen ja 1000 mm levyinen tila. Osa pyörätuolin käyttäjistä pystyy siirtymään wc-istuimelle omin voimin, kun taas monet tarvitsevat 1-2 avustajaa siirtyessään pyörätuolista wc-istuimelle. Wc-istuin asennetaan 300 mm irti takaseinästä, avustajan toimintaa varten ja helpottaa myös omatoimista siirtymistä käsikäyttöisestä pyörätuolista sivultapäin istuimelle. Wc-istuimelle siirtymistä helpotetaan apuvälineiden tukitankojen tai kohottautumistelineen (trapetsi) avulla sekä wc-istuimen toiselle tai molemmille puolille voidaan asentaa ylös tai sivulle kääntyvät käsitetuet. Wc-paperiteline laitetaan sellaiseen paikkaan, että siihen ulottuu, esim. moniin tukitankoihin voidaan liittää wc-paperiteline. (Invalidiliitto ja Rakennustieto 2011, 40.)

Kuva 6. Wc-istuimen asennusmittoja. (Invalidiliitto, hakupäivä 9.3.2012.)

Inva-wc:t, jotka tulivat kartoitusta tehdessä esille, olivat niin suuria ja tehty huolella, että niitä ei tarvinnut edes mitata. Muutamissa paikoissa oli tehty tilava wc, mutta investaan kuuluvat apuvälineet puuttuivat. Osassa kohteista yleisö- tai asiakasvessaan menevä ovi oli niin kapea, että ei sinne olisi apuvälinettä kuten rollaattoria tai pyörätuolia käyttävä henkilö mitenkään mahtunut. Yleisövessoja oli vähän, niitä löytyi niistä kaupaliikkeistä, jotka olivat rakennettu 2000-luvulla. Osaan invavessoista on asennettu myös lastenhoitopöytä.

4.6 Kuulonhuoltovälineet

Ne tilat, joissa on induktiosilmukka, tulee merkitä asianmukaisesti, jotta käyttäjät tietävät tilassa olevasta induktiosilmukasta. Suomessa on ollut induktiosilmukan symbolina käytössä T-merkki (ISA-tunnus). Merkintä laitetaan näkyvällä paikalla tilan ulkopuolella esimerkiksi ulko-oven läheisyyteen. Myös tilan sisällä tulee olla induktiosilmukasta kertova merkintä sijoitettuna, että yleisö näkee sen vaivattomasti istumapaikaltaan. Standardi ei määrittele symbolien värejä, ne voidaan helposti mukauttaa rakennuksen muuhun opastusjärjestelmään. (Kuuloliitto 2008, hakupäivä 18.3.2012.)

Kartoituksessa löysimme viisi induktiosilmukkaa. Jokaisessa paikassa oli myös ISA-tunnus käytössä. Muutamassa kohteessa saimme kyllä hakea symbolia, merkki oli laitet-

tu huomaamattomaan kohtaan. Kuulovammaisen henkilön kanssa jutellessamme, saimme tietää, etteivät induktiosilmukat aina toimi. Hänen oli itse pitänyt tilata mittauslaite, jotta saatiin selville laitteiden toimivuus. Myöhemmin asia oli korjattu.

Kommunikaattoriksi kutsutaan kuulon apuvälinettä, laite on helppokäyttöinen, tilapäiseen kuunteluun soveltuva apuväline. Se on oiva apuväline erityisesti niille, jotka eivät voi tai halua käyttää kuulokojetta. Laitteessa ääni johdetaan korviin kuulokkeiden kautta ja laitteen mikrofoni suunnataan kuunneltavaa ääntä kohti. Kommunikaattoria ei tarvitse säätää eikä tarvitse sovittaa yksilöllisesti kuten kuulokojetta. Se on erinomainen valinta myös heille, jotka tarvitsevat kuulemiseen apua vain satunnaisesti. (Kuuloliitto 2008, hakupäivä 10.3.2012. Kartoituksessa emme havainneet kommunikaattoreita, emmekä tavanneet ketään, joka kommunikaattoria olisi käyttänyt.

4.7 Valaistus

Valaistuksen merkitys heikkonäköisille on korostunut, tarvitaan erityisen hyvät valaistusolosuhteet jäljellä olevan näkökyvyn tehokkaan käytön mahdollistamiseksi. Yleensä on lisätty yleis- ja kohdevalon määrää ja tehostettu valaisinten häikäisysojausta ja vielä on ollut tarvetta selkeyttää väri- ja harmaa-asteikon kontrasteja. Silmäsairauksissa näkötoiminnot voivat vaurioitua monin eri tavoin, minkä vuoksi näköympäristön parantamisessa tarvitsee ottaa huomioon erilaiset yksilölliset tarpeet. Pääsääntöisesti näkövammaisille sopiva valaistus on samanlainen kuin normaalinäköisillekin parhaiten soveltuva. Poikkeus on siinä, että heikkonäköistä haittaavat enemmän valaistuksen epäkohdat. Kun valon vähäisyydestä tai häikäisystä tuskin aiheutuu mitään havaittavaa haittaa normaalinäköiselle, voi heikkonäköinen suorastaan menettää näöllisen toimintakykynsä. Näköympäristön havaittavuutta parannetaan usein keinovalon, häikäisynhallinnan ja kontrastien avulla. Kaikki pyrkivät käyttämään jäännösnäköään mahdollisimman tehokkaasta täydentämään muilla aisteilla saatavaa käsitystä ympäristöstä. (Näkövammaisten keskusliitto, hakupäivä 10.3.2012.)

Valaistuksen suunnittelussa yleisiin tiloihin tulee ottaa huomioon myös kaikkein heikoimmin näkevät. Hyvinkin heikolla näkökyvyllä pystyy suunnistautumaan valaistuksen avulla, kun valaisimet on asennettu ohjaaviksi jonoiksi tilassa liikkumisen kannalta

mielekkäisiin suuntiin. Valaisin voidaan ottaa kiintopisteeksi esimerkiksi käytävässä kuljettaessa. Valaisimet sijoitetaan suunnistautumisen kannalta tärkeisiin kohteisiin. Värien ja kontrastien merkitys esteettömyyden kannalta on tärkeä, koska ne vaikuttavat keinovalaistuksessa ja päivänvalossa. Värikontrastit eivät yksin riitä, tarvitaan tummuusaste-eroja, jotka ovat välttämättömiä värisokeille ja heikkonäköisille. (Rakennustieto 2011,80–81.)

Yleisiä ongelmia valaistuksessa on liian alhainen valon määrä, suuret valaistusvoimakkuuksien vaihtelut ja häikäisy ja kiillot. Valaistusta arvioitaessa ja suunniteltaessa puhutaan pinnoille lankeavista valon määristä, lukseista. Emme voi kuitenkaan "nähdä lukseja", vaan aistimme pinnoilta heijastuvaa valoa eli luminasseja. (Näkövammaisten keskusliitto, hakupäivä 10.3.2012.)

Eri tiloihin on asetettu tilaan sopivia valaistusvoimakkuussuosituksia. Parhaiten valaistuja tulisivat olla yleensä asiakaspalvelupisteet, toimisto- ja opetustilat sekä ilmoitustaulujen edustat. Portaiden ja liuskojen alku- ja loppupäiden valaistuksen tulee olla muuta käytävävalaistusta parempi. (Invalidiliitto, hakupäivä 9.3 2012.) Näiden valaisusuositusten tarkoituksena on informaation saannin turvaaminen sekä turvallinen kulkeminen sisätiloissa.

Valaistuksessa huomioimme, että useassa paikassa valot olivat sijoiteltu käytävillä valojonoiksi ja toimistohuoneet oli valaistu riittävästi. Useassa kohteessa valot olivat kuitenkin osittain poissa päältä tai palaneita ei ollut vaihdettu. Joissakin toimistohuoneissa huomasimme, että valot syttyvät liiketunnistimella. Tällaisista valoista voi olla näkövammaiselle haittaa suunnistettaessa. Häikäisyuojina ikkunoissa oli käytetty pystylamelliverhoja tai sälekaihtimia. Joihinkin ikkunoihin oli asennettu tummennukset yksityisyyden suojaksi.

4.8 Hajusteet

Allergia on ulkoisten tekijöiden aiheuttama poikkeuksellinen herkistymisreaktio, joka ilmenee astmana, nuhana tai ihottumana. Allergisten ihmisten lähiympäristö tulee olla sisäilmastoltaan savuton, hajusteeton, pölytön sekä rakennusosien, kalusteiden ja varus-

teiden kosketuspintojen suhteen allergiareaktioita aiheuttamaton. (Rakennustieto 2011, 8.)

Voimakkaat hajusteet, kuten parfyymit ja hiustenmuotoilutuotteet, aiheuttavat allergiaa yhä useammalle ihmiselle. Nykyisin esimerkiksi terveydenhoitolaitokset pyytävät asiakkaita hajusteettomuuteen, eli pyydetään olemaan käyttämättä voimakkaita hajusteita. Tämä pyyntö yleistyy koko ajan. Kartoitettaessamme huomioimme, ettei kohteissa oltu kielletty useinkaan hajusteiden käyttöä työnantajan puolesta, mutta työntekijät olivat itse vähentäneet voimakkaiden hajusteiden käyttöä.

5. SODANKYLÄN UUDEN LIIKUNTAHALLIN ESTEETTÖMYYS

Sodankylän kunnanvaltuusto on kokouksessaan 19.9.2011 päättänyt rakentaa Sodankylään uuden liikuntahallin. Tiedustellessamme tulevan kiinteistön esteettömyyttä Sodankylän kunnan kiinteistöpäälliköltä, hän ohjasi meidät ottamaan yhteyttä kohteen suunnittelusta vastaavaan arkkitehtiin. Arkkitehdiltä saamastamme kirjallisesta vastauksesta selviää, miten suunnittelussa on otettu huomioon esteettömän rakennuksen vaatimukset koskien liikunta-, näkö- ja kuulovammaisia henkilöitä.

Esteetön rakennus on määritelty maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, hakupäivä 17.3.2012.) 117§ 3. momentissa. Rakentamiselle asetettavat vaatimukset tarkoittaa, että rakennuksen tulee olla tarkoitustaan vastaava. Lisäksi sen tulee olla myös korjattavissa, huollettavissa ja muunneltavissa kuin rakennuksen käyttö edellyttää. Rakennuksen tulee soveltua myös sellaisten henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai toimia on rajoittunut.

Lainsäädännössä on myös kerrottu, että Maankäyttö- ja rakennusasetuksen (895/1999, hakupäivä 17.3.2012.) 53. pykälässä edellytetään liikkumisesteetöntä rakentamista hallinto- ja palvelurakennuksissa sekä muussakin rakennuksessa, johon tasa-arvon näkökulmasta kaikilla on oltava mahdollisuus päästä. Edellä mainittujen rakennuspaikkojen tulee soveltua myös niiden henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai muutoin toimia on rajoittunut. (Esteetön 2010, hakupäivä 19.4.2012.)

Sodankylän tulevan liikuntahallin suunnittelussa on huomioitu myös, että vammaispalvelulain tarkoitus on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380).

Suunnittelevan arkkitehdin mukaan liikuntaesteisten ihmisten kohdalla rakennuksen suunnittelussa tulee ottaa huomioon saavutettavuus ja kulkuyhteydet, tasoerot sekä erityisesti tilat, hygieniatilat, puku- ja pesutilat. Sodankylän tulevan liikuntahallin pihalue on selkeä, eikä pihalla ole isoja tasoeroja eikä luiskia. Paikoitusalueella Inva- park-

kipaikat on hyväksytyjen mittojen mukaan suunniteltu. Kulkuyhteydet, kuten ovet ja käytävät on suunniteltu Inva-mitoituksella (riittävän leveä). Sisätiloissa ei ole tasoeroja eikä ovissa kynnyksiä. Liikuntahallin on suunniteltu erillinen pyörätuolikatsomo. Inva-wc:tä on suunniteltu kaksi, ne on suunniteltu pyörätuoli ja avustajamitoituksella. Rakennuksessa on yksi pyörätuolimitoituksella suunniteltu puku- ja pesutila sekä ensiapuhuone. Lattioihin käytetään sellaista materiaalia, joka ei ole liukas.

Näkövammaisten henkilöiden tarpeet on huomioitava kulkuväyliä ja valaistusta suunniteltaessa ja tilojen värejä valittaessa. Suunnitteluvaiheessa huomioon on otettu, että kulkuväylät tulevat olemaan selkeät. Pääsisäänkäynti erottuu hyvin muusta rakennuksesta. Valaistuksessa on huomioitu tarpeellinen valon määrä ja pyritty estämään häikäisy ja heijastukset. Erivärisillä seinäpinnoilla pyritään auttamaan näkövammaisen liikkumista.

Akustiikan ja jälkikaiunta-ajan huomioonottaminen vaikuttaa kuulovammaisten kuulemiseen. Juuri tämän vuoksi liikuntahallin tilat akustoidaan akustointimateriaalilla niin, että äänenvaimennus ja jälkikaiunta-ajat ovat määräysten mukaisia.

Edellä todettujen asioiden nojalla voidaan todeta, että rakennuksen suunnittelussa on myös huomioitu muita esteettömyyteen viittaavia lakeja, kuten Maankäyttö- ja rakennuslakia, ja sen pykälää 5. Pykälässä kerrotaan alueiden käytön suunnittelun tavoitteet. Pyrkimyksenä on turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusten ja vammaisten, tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luominen. Toinen esteettömään rakentamiseen liittyvä laki on maankäyttö- ja rakennuslaki. Lain tavoitteena on edistää hyvän ja käyttäjien tarpeita palvelevan, terveellisen, turvallisen ja viihtyisän sekä sosiaalisesti toimivan ja esteettisesti tasapainoisen elinympäristön aikaansaamista. (Esteetön 2010, hakupäivä 19.4.2012.)

Kartoituksen aikana keskustelimme Sodankylän uudesta liikuntahallista. Suunnittelussa ei ollut kysytty järjestöjen mielipidettä, mitä he haluavat sinne. Vammaiset olisivat halunneet terapia-altaan. Sodankylässä ei ole terapia-allasta, johon liikuntarajoitteiset pääsisivät. Vammaisneuvostoon ei ollut otettu yhteyttä liikuntahallin suunnitteluvaiheessa.

6. PROSESSIN ETENEMINEN

Ideapaperin ja tutkimussuunnitelman kirjoittamisen jälkeen aloimme tutustua aiheeseen ja keräämään teoretietoa. Tutustuimme tehtyihin esteettömyyskartoituksiin ja aiheeseen liittyviin opinnäytetöihin. Lähdekirjallisuuden lisääntyessä teimme alustavan sisällysluettelon, jonka pohjalta aloimme kirjoittaa teoriaosuutta. Teoriaosuuden annoimme ohjaaville opettajille kommentoitavaksi. He antoivat hyviä neuvoja ja ohjeita, joiden mukaan teoriaosuuden kirjoittaminen jatkui.

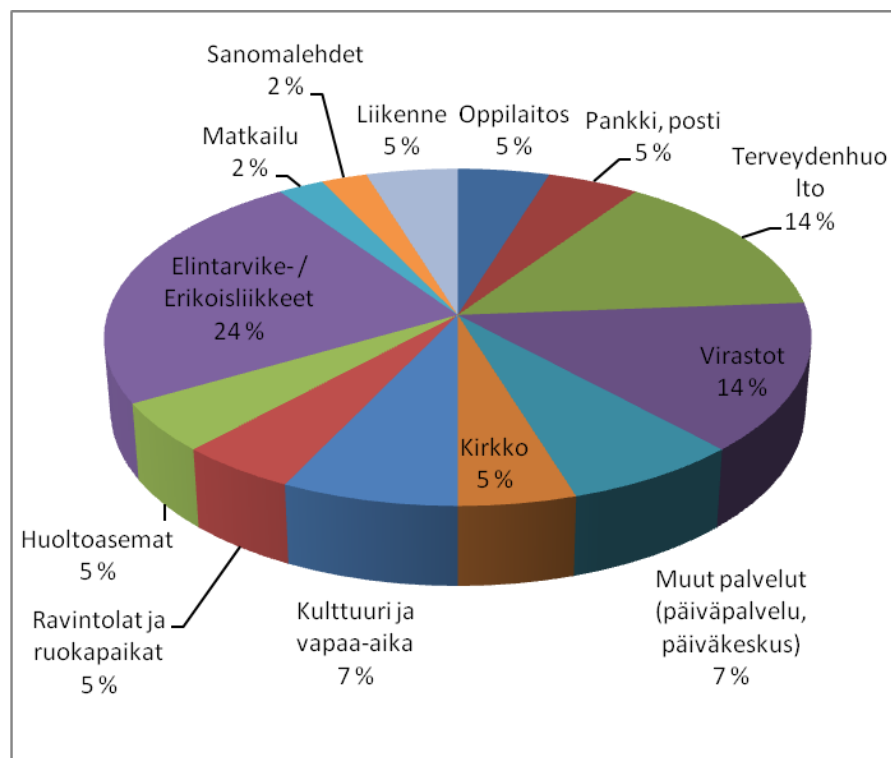
Opinnäytetyön teoriaosuudessa kerromme esteettömän ympäristön rakentamisen vaatimuksista ja näiden jälkeen olemme kirjoittaneet kartoituksemme johtopäätöksiä. Johtopäätöksissä luokittelemme kohteet kartoitukseen osallistuneiden ja kieltäytyneiden mukaan ja kartoitettujen kohteiden palvelualojen mukaan. Johtopäätöksistä löytyy myös kohteet tyypiteltynä kartoitettavan kohteen esteettömyyden mukaan.

Ymmärtäessämme aiheen laajuuden, rajasimme kartoituksemme koskemaan mielestämme oleellisimpia seikkoja esteettömyydessä. Samalla vähensimme kartoitettavien kohteiden lukumäärän sadasta neljään-viiteenkymmeneen. Opinnäytetyöstä kertyy 15 opintopistettä ja noin 45. kohteen kartoitus teoretöineen vastaa tätä pistemäärää. Kartoituksen ulkopuolelle jääneet kohteet Sodankylän kunta voi kartoittaa omalla työvoimalla, ostamalla kartoituksen ulkopuolelta tai jatko-opinnäytetyöllä. Rakennetun ympäristön lisäksi kartoitukseen olisi hyvä liittää yleiset kulkutiet sekä kartoittaa erikseen sosiaaliset, ja psykologiset esteet.

Kartoitettavat kohteet ovat palveluita, joita kuntalaiset arjessaan käyttävät. Teimme kuitenkin lisärajoituksia vielä kohteisiin, emmekä ottaneet kuin muutaman saman alan yrityksen. (Taulukko 1 ja Kuvio 1)

Taulukko 1. Kohteet palvelualoittain

Kohteet aloittain	kpl
Oppilaitos	2
Pankki, posti	2
Terveydenhuolto	6
Virastot	6
Muut palvelut (päiväpalvelu, päiväkeskus)	3
Kirkko	2
Kulttuuri ja vapaa-aika	3
Ravintolat ja ruokapaikat	2
Huoltoasemat	2
Elintarvike- / Erikoisliikkeet	10
Matkailu	1
Sanomalehdet	1
Liikenne	2
Yhteensä	42

Kuvio 1. Kohteet palvelualoittain

Tehtyjen rajausten jälkeen työstimme saatekirjeen (liite 1) ja esteettömyyskartoituslomakseen (liite 2). Saatekirjettä käytimme apuvälineenä, kun esittelimme asian kartoitettavien kohteiden työntekijöille. Kartoituslomaketta koekäytimme kodeissamme ja työpaikoissamme ennen varsinaista kartoitusta. Koekäytön jälkeen muokkasimme lomaketta muutamista kohdista. Kartoituslomakkeessa kysyimme myös luvan kartoitukseen ja julkisivuvalokuvan käyttöön oppaassamme. Kartoituslomakkeeseen otimme allekirjoitukset yritysten edustajilta tai omistajilta.

Esteettömyyskartoituksesta julkaistiin artikkeli Sodankylän paikallislehdessä Sompiossa 19.4.2012 (liite 3). Lehtiartikkelilla avulla teimme kartoituksesta julkisen asian, jolloin meidän oli helpompi mennä tekemään kartoitusta, kun ihmisillä oli jo tieto meidän tekemisistä. Varsinaisen kartoituksen kohteissa suoritimme keväällä 2012 viikoilla 16–17, jolloin myös otimme julkisivukuvat kohteista opasta vasten. Luokittelimme kartoituskohteet. Kartoituskohteita meillä oli 45, josta saimme kartoittaa 42 kohdetta ja 3 kieltäytyi. Kartoitukseen osallistui Sodankylässä 93 % valituista paikoista. (Taulukko 2) Kartoituksen aikana meidät otettiin hyvin vastaan. Kohteissa oltiin avoimia kertomaan ja auttamaan meitä mittauksissa. Emme havainneet, että kukaan olisi kokenut, että tulimme kyttäämään puutteita. Poismuutto, kiire ja tilan esteellisyys olivat syitä esteettömyyskartoitukseen kieltäytymiselle.

Taulukko 2. Kartoituskohteet

Kartoituskohteet	Kartoitukseen osallistuneet	Kartoituksesta kieltäytyneet
45	42	3
100 %	93 %	7 %

Ennakoimme kartoittamisen olevan aikaa vievää. Varauduimme myös siihen, että lupien saaminen kartoitukseen voi viedä enemmän aikaa kuin itse kartoittaminen. Sodankylän kunnan tuottamien palveluiden ja omistamien kiinteistöjen kartoittamiseen haimme luvan kunnanjohtaja. Näin säästyimme toimialajohtajien ja muiden päättävien virkamiesten tavoittelemiselta kartoitusluvan saamiseksi.

Kymmenen paikan kartoitus päivässä oli uuvuttavaa, tuntui kuin olisi tehnyt täyden työpäivän fyysisesti raskaassa työssä. Ensimmäisen päivän väsyttävän kokemuksen jäl-

keen vähensimme päivän aikana kartoitettavia kohteita. Kartoitukset teimme mittamalla portaiden korkeuksia ja luiskien jyrkkyyksiä. Mittasimme ulko-ovien leveyksiä. Kaikkia ovia emme mitanneet, vaan ainoastaan ne, jotka näyttivät silmämääräisesti kapeilta. Mittasimme myös kynnyksien korkeuksia. Ajelimme hisseillä edes takaisin tutki- en samalla ovatko ne puhuvia, tai löytyykö niistä pistekirjoituksella varustettuja valinta- painikkeita. Kartoitusprosessin aikana huomioimme, ettei kylässämme juurikaan ole hisseillä varustettuja rakennuksia. Sisätiloista etsimme opasteet ja arvioimme niiden näkyvyyden. Lisäksi kiinnitimme huomiota palvelutiski- in. Valaistuksen ja häikäisyn sekä värikontrastit arvioimme silmämääräisesti. Näkövammaisille ja iäkkäille ihmisille tarkoitettuja lisävarusteita kuten silmälasia tai suurennuslaseja jouduimme kysymään henkilökunnalta, sillä niiden olemassa olosta ei muuten olisi saanut tietoa.

Kolme kohteenomistajaa halusi, että laittaisimme sähköpostissa heillekin tekemämme kartoituksen tiedot. Osa kartoituksen ulkopuolelle jääneistä yrittäjistä ja palveluntuotta- jista otti meihin yhteyttä tiedustellakseen, miksei heitä otettu mukaan kartoitukseen, mutta selitettyämme kyseessä olevan opinnäytetyö, he ymmärsivät asian. Mielestämme yhteydenotot ovat merkki siitä, että sodankyläläiset yrittäjät ovat tietoisia asiasta ja kiinnostuneita ja he haluavat olla mukana rakentamassa esteetöntä yhteiskuntaa.

Kartoituksen jälkeen aloimme työstää opasta. Oppaaseen laitoimme kohteen nimen ja osoitetiedot sekä www-sivujen osoitteen. Liitimme oppaaseen ottamamme valokuvan kohteen julkisivuista. Oppaaseen laitoimme kartoittamamme tiedot ISA-tunnuksilla ja muuta huomioitavaa kirjoitimme tekstillä.

Taulukko 3 Kartoitettujen kohteiden esteettömyys

Kohteiden esteettömyys	lukumäärä	Prosentteina
Esteetön kohde	21	50 %
Kohteessa vähäisiä esteitä	16	38 %
Kohde on esteellinen	5	12 %

Puolet kartoittamistamme kohteista oli esteettömiä, vähäisiä esteitä oli 16. kartoituskoh- teessa ja täysin esteellisiä kohteita 5 kappaletta. (Taulukko 3) Oman arviomme mukaan esteettömyys riippui suuresti kohteen rakennus- tai peruskorjausvuodesta, uudemmat rakennukset olivat esteettömämpiä kuin aiemmin rakennetut.

Oppaan kansi aiheutti mietintää. Lopulta keksimme, että otamme yhteyttä tuttuun alasteen neljännen luokan opettajaan. Kysyimme häneltä olisiko mahdollista, että hänen luokkansa lapset piirtäisivät esteettömyys-aiheeseen liittyviä kuvia, joista voisimme valita yhden oppaamme kanteen. Valittuamme sopivan kuvan, opettaja otti yhteyttä kuvan piirtäneen lapsen vanhempiin kuvan julkaisuluvan saamiseksi. Saimme lapsen molemmilta vanhemmilta luvan kuvan ja lapsen nimen julkaisuun oppaassamme. Palkitsimme kuvan piirtäneen lapsen lahjakortilla.

Itse oppaan kokoaminen oli mukavaa. Aluksi oppaan tekeminen tuntui työläältä, mutta muutaman kohteen kirjaamisen jälkeen työnteko muuttui rutiininomaiseksi. Aluksi kuvat ja tekstit hyppelivät sivuilla, mutta aiemmin opituilla ja prosessin aikana kysytyillä tietotekniikan nikseillä saimme oppaasta haluamamme. Tämä työ imaisi tekijät hyvin mukaansa, eikä taukoja haluttu juurikaan pitää.

Kartoituksen aikana keskustelimme vammaisneuvoston sihteerin kanssa oppaan etenemisestä sekä tehdyistä rajauksista. Olemme myös sopineet, että tekemämme työ esitellään ja luovutetaan vammaisneuvostolle kesäkuussa 2012.

7. POHDINTA

Esteettömyys ei ole kaikille tuttu käsite ja vierasta monellekin henkilölle. Luullaan, että kun on inva-parkkipaikka tai inva- vessa niin se riittää. Ne, joille esteettömyys asia oli tuttu, he olivat hyvin valveutuneet. Suurta ihailua herätti yksi kohde, omistaja oli juuri tullut toisen ison ketjun palveluksesta, jossa oli ollut esteettömyys päivän puheenaihe. Hän osasi heti sanoa, mikä kyseisessä kohteessa vaatii parannusta. Hän kertoi, että mallisjärjellä usein saadaan paikat toimivaksi. Esimerkiksi käytetään vaihtoehtoisia paikkoja, jos palvelutiski on korkea vammaiselle henkilölle, niin virkailija voi mennä toisen pöydän ääreen.

Osaa kartoituskohteista emme voineet kartoittaa kieltäytymisen vuoksi. Kieltäytyminen osoitti mielestämme, ettei niissä kohteissa ymmärretty esteettömyyskartoituksen tarkoitusta tai niissä ei haluttu välittää asiasta. Kartoittamisen yhteydessä totesimme, että kartoituslomakkeemme olisi saanut olla yksinkertaisempi, lomakkeessa oli toistoa.

Kartoituksessa huomasimme, että sisätilat ovat yleensä rakennettu esteettömäksi tai rakentamisessa oli ainakin huomioitu esteettömyys. Poikkeuksiaahan tietysti löytyi, mutta niissäkin kohteissa oli pyritty muuttamaan tilat vähemmän esteellisiksi tai järjestetty erilliset esteettömät tilat. Esimerkiksi hissittömän talon alakertaan oli varattu toimistohuone liikuntarajoitteisille tai iäkkäille asiakkaille, jotta heidänkin oli mahdollista saada kyseisen palveluntuottajan tuottamia palveluita. Näissä kohteissa asioidessaan liikuntarajoitteisen asiakkaan on kuitenkin etukäteen ilmoitettava tulostansa, jotta työntekijät voivat tulla ottamaan heidät vastaan. Tässä asiassa liikuntaesteiset eivät siis ole yhdenvertaisessa asemassa.

Kartoituksessa ei ollut mukana liikuntarajoitteista, näkövammaista tai kuulovammaista henkilöä, emmekä hankkineet käyttöömmme apuvälineitä. Tämä oli suuri puute joissakin kartoitettavissa kohteissa, mutta onneksi monessa kohteessa käydessämme työntekijöillä oli kertoa omia kokemuksia liikuntavammaisten käynneistä. ”Koehenkilöiden” mukanaolo olisi myös konkretisoanut esteiden olemassaolon palveluntuottajille.

Yleisesti vuokratuissa tiloissa toimivat yrittäjät olivat innokkaampia kertomaan meille toimitilojensa esteettömyysongelmia kuin ne yrittäjät, jotka omistivat omat tilansa. Osa

vuokralla olevista yrittäjistä olivat yrittäneet vaikuttaa tilojen esteettömyyden parantamiseen tekemällä korjausehdotuksia vuokranantajalle. Muutoksia ei kuitenkaan usein ollut tehty.

Automaattisesti avautuvista ulko-ovista saimme myös toisen näkökulman. Kirjaston ovet aukenevat automaattisesti. Tämä on liikuntarajoitteisille helpottava asia. Lapsiperheille siitä voi kuitenkin olla enemmän harmia kuin hyötyä. Aikuisen kiinnittäessä huomionsa muualle, lapset voivat omatoimisesti lähteä ovesta ulos. Tapaturmariski siis kasvaa. Osa automaattisesti aukeavista ovista on myös vaarallisia lapsille, sillä ne eivät välttämättä huomioi pieniä kulkijoita, jolloin lapsi voi jäädä oven väliin satuttaen itsensä.

Kartoituksen yhteydessä huomasimme myös, että useassa paikassa asiakaspalvelutyöntekijät työskentelivät lukkojen takana, emmekä voineet olla ihmettelemättä asiaa. Toki ymmärrämme työntekijöiden turvattomuuden tunteen, mutta kuitenkin samalla mietimme onko tilanteeseen ylireagoitu. Lukkojen ja pleksien käyttäminen voi myös loukata ja leimata asiakkaita ja samalla luoda sosiaalisen esteen käyttää kyseistä palvelua. Miksi työvoimatoimistossa tulee olla ovet lukossa mutta mielenterveystoimistossa ei? Mikä siis tekee työvoimatoimistosta vaarallisemman paikan kuin mielenterveystoimisto?

Ihmisten ajattelutavassa on eroavaisuuksia vammaisen henkilölle kuuluvista oikeuksista. Liikuntavammaisen henkilön oletetaan joka tapauksessa tarvitsevan apua esimerkiksi sisäänpääsyssä. Mutta sisäänpääsyyn liittyviä esteettömyysasioita, ei pidetä niin tärkeinä. Todellisuudessa heidänkin tulisi päästä liikkumaan täysin itsenäisesti. Esteettömien tilojen lisäksi vammaisväestölle olisi tärkeää turvata tarvittavat ja nykyaikaiset apuvälineet itsenäisen liikkumisen ja asumisen turvaamiseksi.

Kartoituksen yhteydessä huomiomme myös laajemmin esteettömyyteen liittyviä ongelmia. Vuodenaikojen vaihtelun aiheuttamat esteettömyyteen liittyvät seikat korostuivat kevätaikana esimerkiksi katujen viemäroinnin puutteina. Sulamisvedet muodostivat lammikoita katutason kauppojen oville, jolloin sisäänmeno oli entistä vaikeampaa. Katujen kunnossapitoon ja lumien keräys paikkoihin mielestämme tulisi kiinnittää enemmän huomiota, jotta jokaisella meistä olisi turvallista liikkua asiointikäynneillämme.

Kartoituksen aikana opimme myös itse ymmärtämään mitä esteettömyys tarkoittaa. Se ei ole vain fyysistä esteidenpoistoa. Esteettömyys vaikuttaa asenteisiin, arvoihin ja osallisuuteen. Jokainen ihminen on yhtä arvokas. Jokainen ihminen on yhdenvertainen muiden kanssa, saa osallistua oman elämänhallintaan ja päätöksentekoon. Jokainen voi osallistua yhteiskunnan asioihin, päästä esteettömästi palvelujen äärelle. Ihmisenä tämä hyvin tärkeä ymmärtää.

8. LÄHDELUETTELO

Esteittä eteenpäin Invalidiliitto. Hakupäivä 18.3.2012

<<http://inport2.invalidiliitto.fi/esteettomyys/maaritelma4.html>>

Esteetön 2010. Hakupäivä 19.4.2012

<<http://www.esteeton.fi/portal/fi/tieto-osio/lainsaadanto/>>

Hiilamo Heikki & Saari Juho. 2010. Hyvinvoinnin uusi politiikka – johdatus sosiaalisiin mahdollisuuksiin. Tampere. Juvences Print Oy.

Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi

Invalidiliitto, Esteettömyys, esteitä eteenpäin Hakupäivä 9.3.2012

<http://inport2.invalidiliitto.fi/esteettomyys/hissit_main.html>

Kohti esteetöntä tietoyhteiskuntaa 2011, Toimenpideohjelma 2011-2015. Hakupäivä 7.3.2012

<http://www.lvm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1551287&name=DLFE-11766.pdf&title=Ohjelmia%20ja%20strategioita%201-2011_Kohti%20esteetonta%20tietoyhteiskuntaa>

Kunto liikuntaliitto 2012. Hakupäivä 22.4.2012

[http://www.kunto.fi/hankkeet/kevyen liikenteen vaylat/liikkujien ominaisuudet/liikuntarajoitteiset/](http://www.kunto.fi/hankkeet/kevyen_liikenteen_vaylat/liikkujien_ominaisuudet/liikuntarajoitteiset/)

Kuulokynnys 2009, Esteettömyydestä. Hakupäivä 9.3.2012

<<http://www.kuulokynnys.fi/kuulokynnys/>>

Kuulokynnys 2009. Hakupäivä 18.3.2012

<[http://www.kuulokynnys.fi/kuulokynnys/kuunteluymparisto/merkitys kuulovammaiselle/](http://www.kuulokynnys.fi/kuulokynnys/kuunteluymparisto/merkitys_kuulovammaiselle/)>

Kuuloliitto2009,kommunikaattori. Hakupäivä 10.3.2012

<<http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/apuvalineet/kommunikaattori/>>

Maankäyttö- ja rakennusasetus 10.9.1999/895. Hakupäivä 17.3.2012

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990895>>

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132. Hakupäivä 17.3.2012

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>>

Malm, Marita & Matero, Marja & Repo, Marjo & Talvela, Eeva-Liisa 2004. Esteistä mahdollisuuksiin: vammaistyön perusteet. WS Bookwell Oy, Porvoo.

Metso Susanna & Pauna Riina 2011. ”Helppoa kulkua” Esteettömyyttä kartoittamassa Keminmaassa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, AMK-opinnäytetyö.

Monimuotoinen/toiminnallinen opinnäytetyö. Virtuaaliammattikorkeakoulu. Hakupäivä 17.3.2012

<<http://www.amk.fi/opintojaksot/030906/1113558655385/1154602577913/1154670359399/1154756862024.html>>

Näkövammaisten keskusliitto. Hakupäivä 18.3.2012.

<<http://www.nkl.fi/fi/etusivu/tietoa/maarittely>>

Näkövammaisten keskusliitto. Hakupäivä 10.3.2012.

<http://www.nkl.fi/fi/etusivu/tietoa/ymparisto/kasitteet_valo>

Pesola Kirsti 2009. Esteettömyysopas, mitä miksi miten. Invalidiliiton julkaisu, Tyyli-paino Oy.

Rakennustietosäätiö Oy 2011. Esteetön rakennus ja ympäristö. Turvallinen toimia ja liikkua. Suunnitteluopas. Rakennustieto Oy, Tampere.

Salomaa Anneli 2005. Kuulovammaisen esteettömät verkkosivut. Hakupäivä 22.4.2012

<<http://appro.mit.jyu.fi/essikurssi/kuulovammaisuus/t2/>>

Sodankylän vammaispoliittinen ohjelma 2007-2009. Hakupäivä 17.3.2012.

<http://www.sodankyla.fi/media/tiedostot/sodankylan_vammaispoliittinen_ohjelma_2007-2009.pdf>

SuRaKu (Suunnittelu, Rakentaminen ja Kunnossapito) 2008. Esteetön ympäristö julkiset piha-alueet 4. Hakupäivä 8.3.2012

<http://www.hel.fi/static/hkr/helsinkikaikille/ohjeet/Suraku_Kortti-4_060208.pdf>

Suomen Perustuslaki 11.6.1999/731 Hakupäivä 17.3.2012

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>>

Tasa-arvoklinikka 2010, Hakupäivä 17.3.2012

<http://www.tasaarvoklinikka.fi/tasa/index.php?option=com_content&view=article&id=282&Itemid=100074>

Teräsvita Mikko 2007. Kättä pidempää – opas asiakaspalvelun saavutettavuuteen. Frenckellin kirjapaino Oy.

Toiminnallinen opinnäytetyö 2010. Hakupäivä 17.3.2012

<http://vilkka.fi/hanna/Toiminnallinen_ont.pdf>

Yhdenvertaisuus 2012. Hakupäivä 17.3.2012

<<http://www.yhdenvertaisuus.fi/yhdenvertaisuus/lainsaadanto/>>

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380.

Hakupäivä 12.3.2012

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>>

Vilka Hanna & Airaksinen Tiina. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä.

Gummerus Kirjapaino Oy.

9. LIITELUETTELO

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Kartoituslomake

Liite 3. Artikkel, Sompio-lehti 19.4.2012

Liite 4. Opas

ESTEETTÖMYYSKARTOITUS SODANKYLÄN KUNNANALUEELLA

Olemme Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita ja teemme opinnäytetyönä Sodankylässä esteettömyyskartoitusta. Opinnäytetyömme hankkeistajana on Sodankylän kunnan vammaisneuvosto.

Kartoitamme palveluyrityksiä ja virastoja, jotka ovat sodankyläläisten käyttämiä lähes päivittäisiä käyntikohteita. Selvitämme työssämme millaiset ovat kulkemismahdollisuudet vammaisella henkilöllä parkkipaikalta rakennuksen sisälle ja sisällä työhuoneisiin.

Opinnäytetyönä laadimme esteettömyysoppaan, joka annamme Sodankylän vammaisneuvoston käyttöön.

Pyydämme ystävällisesti, että voimme kartoittaa teidän palveluyrityksen. Työhömmme kuuluu kartoituslomakkeen täyttö ja julkisivun valokuvaaminen. Tietoja ja kuvia hyödynnämme opinnäytetyössämme sekä palveluoppaassa.

Esteettömyyskartoituksen suorittaa sekä lisätietoja antavat sosionomiopiskelija Anne Mäkelä 0400-293485 ja sosionomiopiskelija Kaija Tyni 0400-183482. Opinnäytetyötämme ohjaavat Kemi-Tornion AMK:n sosiaalialan opettajat Rauni Rätty ja Sari Hiltunen.

Liite 2 1 (2)

Kartoitettava kohde

Osoite

päiväys

Puhelinnumero

www-sivut

Liikuntaestekartoitus

		kyllä	EI			Muuta huomioitavaa
Parkkialue						
Invapaikat				lukumäärä	_____	_____
Esteetön kulku ulko-ovelle						_____
Pääsy ulko-ovelle						_____
Luiska < 8%						_____
Luiska >8 %						_____
Käsijohteet luiskalla						_____
Ulkoportaat				lukumäärä	_____	_____
Käsijohteet portailla						_____
Kynnys						_____
Erillinen esteetön sisäänkäynti						_____
Ulko-ovi						
Oven leveys				mitta	_____	_____
Liukuovi						_____
Automaattinen ovi						_____
Normaali ulospäin avautuva ovi						_____
Oven muu aukaisu suunta						_____
Avustajan tarve sisäänkäynnissä						_____
Inva-WC						_____
Sisätilat, eteinen, tuloaula						
Opasteet						_____
Opsteiden merkinnät						_____
Hissi						
Hissille pääsy						
Invahissi						_____
Porrashissi						_____
Normaali hissi						_____
Kulkuväylät ja käytävät, yleisötila						_____
Ovien kynnykset						_____
Kynnysten merkintä						_____
Ovien aukaisu suunta						_____
Tasoerot sisätiloissa						_____
Sisäportaat				lukumäärä	_____	_____
Käsijohteet portailla						_____
Opasteet						_____

Liite 2 2 (2)

Työhuone, toimisto, luokka

Ovien kynnykset

--	--

Oven aukaisuun

Opasteet

--	--

Palvelutiskin korkeus

Liikkuminen pyörätuolilla

--	--

Kahvila, ruokailutila

Palvelutiskin korkeus

Liikkuminen pyörätuolilla

--	--

Lattiamateriaali

Värit

Pintamateriaali

Avustajan tarve sisätiloissa

--	--

Näkövammaisen estekartoitus

Lattioiden kaltevuus

Hissi

Puhuva hissi

Pistekirjoitushissi

Opasteet, ääniopasteet

Valaistus

Valaistumerkinnot

Muuta huomioon otettavaa valaistuksesta

Lisälaitteet

Silmälasit

Suurennuslasi

Muuta huomioon otettavaa näkövammaiselle

--	--

--	--

--	--

--	--

--	--

--	--

--	--

--	--

--	--

--	--

Kuulovammaisen estekartoitus

Induktiosilmukka

Opasteet

Kuvasymbolit

Tulkkipalvelu

Kuulokenkä

Kuulutukset tekstinä

Valomerkit esim, vuoronumerot

Muuta huomioon otettavaa kuulovammaiselle

--	--

--	--

--	--

--	--

--	--

--	--

--	--

--	--

Muuta huomioon otettavaa iäkkäälle ihmiselle

--	--

Hajusteeton työpaikka

--	--

Rakennuksen valokuvaa saa käyttää

esteettömyysoppaassa

--	--

Kiinteistön / Yrityksen edustajan allekirjoitus kartoituksen hyväksymisestä:

Anne ja Kaija kartoittavat esteettömyyttä

Sodankylässä tehdään esteettömyyskartoitusta.

"Kartoitamme sodankyläisten lähes päivittäin käyttämiä palveluyrityksiä ja virastoja. Selvitämme, millaiset kulkemismahdollisuudet vammaisella henkilöllä on parkkipaikalta rakennuksen sisälle ja sisälle työhuoneisiin", kertovat sosionomiopiskelijat **Anne Mäkelä** ja **Kaija**

Tyni.

He tekevät selvitystä opinnäytetyökseen Kemi-Tornion Ammattikorkeakouluun. Työn tulokset tulevat Sodankylän Vammaisneuvoston käyttöön. Tuloksista kootaan esteettömyysopas, jota vammaiset henkilöt voivat käyttää suunnitellessaan asiointiaan.

"Oppaasta voi tarkistaa, tarvitseeko ihminen opasta mukaansa asiointikäynnille vai selviytykö hän itsenäisesti. Mitään kytystä ja virheiden hakemista tämä ei siis ole", Anne Mäkelä sanoo.

Esteettömyyskartoituksen yhteydessä täytetään kyselylomake ja otetaan kuva julkisivusta. - (TK)

Kirjaston uusi itsestään aukeava ovi on esteetön myös vammaiselle henkilölle.